

THE DUTCH DICKENSIAN

Volume XXXI, zomer 2011, No 75.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

COLOFON

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van the **Haarlem Branch**. De Haarlem Branch ,opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. Pieter de Groot, Kanaaldijk 81,1454 AC, Watergang.

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt voor 2010 €25,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €35,-. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Van de bezorging.

Leden van de Haarlem Branch kunnen The Dutch Dickensian ter vergadering uitgereikt krijgen.

Bezorging per post, aan het huisadres, voor leden van de Haarlem Branch, bedraagt €7,50, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar.

Voor niet leden van de Haarlem Branch bestaat de mogelijkheid om zich voor €17,50 jaarlijks, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar, te abonneren op The Dutch Dickensian. De bezorging geschiedt dan per post aan het opgegeven adres.

Voor bezorging aan huis of opgegeven adres dient het benodigde bedrag tijds over te worden gemaakt op bankrekening ABNAMRO 432147330 ten name van dhr. A.V.Vroom, Finsterwolde.

Correspondentie adres voor de bezorging per post: A. V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde.

Vervolg aan de andere binnenzijde omslag.

Inhoud van The Dutch Dickensian, Volume XXXI, No 75,
Zomer 2011.

	pagina
Inhoud	49
Van de redactie	50
Kortverslag 227 ^{ste} Vergadering	51
Van de president	55
<i>Ruth</i> door Liesbeth van Aalst	56
<i>Great Expectations</i> by Tony Williams	61
Biografen Van Charles Dickens, deel 4 door Guus de Landtsheer	73
Boeken besproken door Ton Vroom	82
<i>A Companion to Charles Dickens</i>	82
<i>A Companion to the Mystery of Edwin Drood</i>	83
<i>A Week's Tramp in Dickens Land</i>	84
<i>Knowing Dickens</i>	86
<i>Het Eeuwige Moment</i>	87
<i>The Loving Ballad of Lord Bateman</i>	87
<i>Pickwick Abroad</i>	90
<i>Dickens: Interviews & Recollections</i>	91
Een autobiografische brief van Charles Dickens door Ton Vroom	93
When found: De Zegel	96

N.B. De sluitingstermijn voor opname kopij in het
herfst nummer van dit jaar is zondag 18 september.

N.N.B. De zomerbijeenkomst van 2011 zal
plaatsvinden op zaterdag 18 juni.

Geachte Dickensian,

Het wordt, naar het zich in mei laat aanzien, een lange zomer. En dan zal het na de eerste dagen van zon, wellicht zee, dan wel bergen, gaan kriebelen om weer eens iets te lezen. In dit nummer vindt u derhalve een keur aan verstrooiende boeken.

De afbeelding hierboven dateert uit de tijd dat Dickensians nog niet allemaal over een photographie toestel beschikten. Maar met behulp van dat prentje kunt u de thuisblijvers een beeld tonen wat nu een echte Dickensiaanse maaltijd behelst.

Omdat plaatjes iets extra moeten vertellen over wat het geschrevene aangeeft, zijn er in dit nummer relatief weinig illustraties opgenomen, de tekst is al veelzeggend genoeg. Één afbeelding dient verdere aanbeveling. Wellicht dat u wandelend in zonnige dreven een lied wilt aanheffen om uw naasten dan wel omgeving in uw volheids des gemoed te laten delen. Daartoe heeft uw redacteur de muziek van *The Loving Ballad of Lord Bateman* aan de vergetelheid ontrukkt. Als u nog even geduld heeft gaat een van bovenstaande heren het aloude lied ten gehore brengen. Complete tekst met eigentijds commentaar via: Google, Books zoeken naar *The Loving* etc.

Uw redacteur.

N.B. Het bovenstaand plaatje is uit de *Comic Almanac* by George Cruikshank, 1841

Kort verslag van de 227ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch op 19 maart 2011.

In een beladen Kraantje Lek verzamelden zich 20 leden. De president is al begonnen voor de secretaris zijn notitie boekje heeft kunnen pakken maar het zal wel over een overweldigende opkomst zijn gegaan.

De secretaris heeft berichten van sympathie gestuurd naar de branches in Nieuw Zeeland en Japan. Tevens meldt hij dat het met sloop bedreigde “workhouse” inmiddels op een monumentenlijst is geplaatst en nu niet meer gesloopt mag worden maar nog wel verbouwd. Wat is in Londen erger vragen de leden zich af. De penningmeester geeft aan alweer een positief saldo te hebben. Terwijl in het bestuur toch was afgesproken dat hij het hier niet meer over zou hebben en slechts zorgelijk zou kijken.

De beide editors van de Dutch Dickensian hebben een nieuw nummer meegebracht en melden dat er al 30 post abonnees zijn, die de TDD dus ook bij slecht weer ontvangen

Dan kondigt de president de spreker aan.

Dr. Louttit heeft een hand-out bij zich en voelt zich verplicht deze uit te delen. Hij voelt zich vereerd om vanaf nu deel uit te maken van de rij van sprekers die een lezing hebben gehouden voor de Haarlem Branch. Hij gaat het vanmiddag hebben over toneel adaptaties van *Bleak House* en over hoe Dickens werd begrepen in de 19de eeuw. Louttit begint met een beschrijving van de toneel uitvoeringen in de Londense East End. Daar werden de gespeelde stukken meer aansprekend gemaakt voor het vaak ongeletterde publiek. De kwaliteit was doorgaans niet al te best. Dickens bezocht eens een piratenversie van *Oliver Twist* en vond die zo slecht dat hij van ellende op de vloer van zijn box ging liggen. Nochtans was Dickens populair bij dat publiek want, zoals Lewis al opmerkte: “Dickens is populairder dan wie dan ook, iedereen leest Boz. “Daarbij kwam de radicaliteit van Dickens, het kiezen van de kant van de armen en onderdrukten. Spreker heeft het vanmiddag over twee toneeladaptaties van *Bleak House*, dat toen inmiddels door Dickens afgerond was. Soms kwamen er al adaptaties op de planken terwijl het boek nog niet eens af was. Van *Bleak House* kwamen de eerste opvoeringen al net na de dood van Jo. Jo werd op het toneel vaak gespeeld door een vrouw. Jenny Lee speelde hem zelfs tot 1921, toen ze al 71 jaar oud was. In de East End stonden buurttheaters die gemeden werden door de recensenten en de “incrowd” uit de West End. Ook Dickens bezocht ze eigenlijk niet. De personages in zo’n *Bleak House* uitvoering waren zo grotesk dat dit nu niet meer voor te stellen is, maar toen kon dat, zeker in de East End. De “brickmaker” bijvoorbeeld, was op het toneel nog veel gewelddadiger dan in het boek, en in het stuk is Jo veel assertiever en zegt

ondermeer: “A man that beats a woman doesn’t deserve a woman to beat at”. Ook ging het in het stuk over het geld dat naar het buitenland gaat en niet naar types als Jo. Maar in andere aspecten was het toneelstuk weer veel oppervlakkiger. Als men het slot van het verhaal nog niet kende, omdat het boek nog niet af was, dan werkte men naar een happy ending toe. Een populistisch soort optimisme. Men liet dan bijvoorbeeld Captain Hawdon weer uit de doden opstaan. Het ging, zo stelt spreker, vanmiddag over de receptie van Dickens op het toneel, zowel over de hoge als lage cultuur, over de West en East End.

Louttit sluit af met de opmerking dat van de politieke visie van Dickens op het toneel niet veel terug te vinden is, maar wel het opnemen voor de zwakkeren wel waar Dickens voor stond.

De president dankt spreker waarna er vragen zijn.

Mevrouw Vroom vraagt zich af of Dickens zich als een soort martelaar zag. Spreker gaat zitten.

De heer Vroom vraagt zich af hoe Chadband werd neergezet. Spreker stelt dat die nooit mee deed in de toneelbewerkingen. Hierop gaat de heer Vroom verder over Thomas Moore.

Mevrouw Vroom probeert het nogmaals met de vraag: verwerkte Dickens de Griekse tragedies in zijn werk. Spreker geeft aan hierover niet te hebben nagedacht.

De heer De Landtsheer vraagt naar de reden voor de toegepaste censuur. Spreker meent dat men bang was voor radicalisme, maar ook wel voor gevloek.

De heer Kooiman vraagt of Dickens het eens was met de toneelversies. Spreker stelt dat die doorgaans niet door Dickens geautoriseerd waren. Wel door hem geautoriseerde versies hadden veel meer status.

De heer Lokin vraagt zich af of Dickens boos werd als hij zo’n scriptschrijver tegen kwam. Spreker zegt dat Dickens het boos worden al opgegeven had tegen de tijd dat *Bleak House* werd opgevoerd.

Mevrouw Bouwens vraagt of de toneel uitvoeringen van het werk van Dickens na zijn dood ophielden. Spreker zegt van niet en dat tot op de dag van vandaag.

De heer David wil weten of het toneelstuk zich meer focuste op Jo dan op de Chancery problematiek. Spreker stelt dat vooral het drama het publiek aansprak.

Hierna is er de borrel en wordt de boekenveiling gehouden. Ondanks het feit dat het bestuur weer een uitgelezen collectie boeken ter verkoop aanbood leverde het geheel slechts een schamel 110 euro op voor het Ebenezer Scrooge Fonds. In de weeshuizen zal de griesmeelpap ook dit jaar weer met water aangelengd moeten worden.

Waarna wij aan tafel gaan.

De penningmeester zit al rap achter een tweede fles wijn waarop de president een verhaal houdt over het functioneren van zijn lever.

Dan staat de heer Van Kessel op. Er zit meer achter die boekenveiling, zo stelt hij. Hij heeft zich eens verdiept in het ESF. Daarvoor had hij alle tijd want hij was via het hockeyveld in de bibliotheek van een ziekenhuis beland en daar was geen boek van Dickens te vinden. Dus de boeken hadden beter naar de ziekenhuis bibliotheek gekund. De president onderbreekt hem, ziekenhuizen willen geen boeken hebben. Zelf heeft hij diverse malen geprobeerd zijn onverkoopbare restanten te doneren maar werd telkens door gespierde broeders met boeken en al buiten geworpen.

De heer Van Kessel vervolgt; wat gebeurt er dan met het geld, hij kan zich een goed doel in Enkhuizen herinneren en verder niets. Wel valt het op dat sinds het verhuizen van de president naar Amsterdam Noord de welvaart daar toeneemt. Het gaat hier om "Scrooge economics". Wat is beter te geven: geld of goederen? Bij het laatste treedt er een economisch verlies op want de ontvanger heeft er niets aan of had het al. Het ESF is dus economisch verantwoord. De penningmeester heeft inmiddels een derde fles laten aanrukken waardoor de griesmeelpap nogmaals aangelengd zal moeten worden.

De president spreekt van onbewust juist gedrag.

De heer Lokin denkt daar wel eens aan, als hij terug is in het hoge noorden. De woorden "hoge noorden" doen de heer De Landtsheer uit een lichte sluimer ontwaken. Hij stelt dat de Japanse tsunami ook invloed heeft op Drenthe, want door een verschuiving van de aardas gaat nu alles sneller, zelfs daar. De secretaris ziet dat de bediening inderdaad sneller dan gepland met de koffie arriveert maar kijkt wel uit hier de heer De Landtsheer op te wijzen.

De heer Lokin wijst ons er op dat in 1582 de nieuwe tijdsberekening alleen werd overgenomen door Holland en dat de andere provincies later volgden. Hierop houdt de heer Van Koningsbruggen een verhaal over de tom-tom en gaat het gesprek verder over de zomer en wintertijd, het opstaan en naar bed gaan en het pontje van de heer Louridtz.

Waarop de president ons allen dankt voor onze aanwezigheid en constateert dat wij naast Dickens, ook de wereldproblematiek hebben besproken en dat wij er ons niets van moeten aantrekken als er thuis weer eens gezegd wordt dat we een wereldvreemd gezelschap zijn.

Mededelingen:

- De herfstbijeenkomst is dit jaar op 22 oktober. Voor ons zal dan spreken ons medelid Leonard Jacobs over Edwin Drood.
- In 2011 nog net geen verhoging van de contributie, dus: € 25,- per lid en € 35,- voor een paar. In het briefhoofd staat het rekeningnummer.
- Het archief mist nog steeds een aantal convocaties. Wij zijn op zoek naar exemplaren uit: 1959, 1961 t/m 1966, 1971, 1975 t/m 1977. Kunnen de oudere leden nog eens graven in hun oude schoendozen.
- De Weerdinger Dickens Leeskring komt bijeen in café De Roos.

Conferenties en Festivals in 2011 (informatie bij uw secretaris of the website)

- HQ organiseert dit jaar een mini conferentie, met AGM, van 28 t/m 30 juli in **Canterbury**.
- De Annual Conference voor 2012 wordt gehouden in **Portsmouth** tussen 9 en 13 augustus. De verwachting is dat deze conferentie, vanwege het bi-centennial karakter, veel belangstellenden zal trekken. Mocht u er heen willen gaan, laat dan door uw secretaris tijdig uw plek vastleggen. Het kan nog.
- Rochester Dickens Festival van 3 t/m 6 juni 2011
- Broadstairs Dickens Festival van 18 juni t/m 24 juni 2011

Er zijn nog veel meer activiteiten maar de secretaris weigert die allemaal op te schrijven. U kunt die opzoeken op de website van The Dickens Fellowship.

London Calling

Op 9 juni is er de traditionele kranslegging op het graf van Dickens in de Westminster Abbey. Om 17.45 verzamelen bij de West Door.

Ook in Amerika zit men niet stil zoals zo nu en dan uit de kranten blijkt. Nu is weer ene Morton Jacober, Vice-President Emeritus and Poet Laureate of the Dickens Fellowship of New York genomineerd voor een National Book Foundation Innovations in Reading Prize. Ja, krijg dat maar eens op een diploma. "Mr. Jacober was nominated for his collection of poems entitled *A Dickensian's Garden of Verses*. The initial release includes the rhymed summaries of all 57 chapters of *The Pickwick Papers* and is available to Dickens Fellowship chapters, schools, libraries and the general public. It is provided free of charge via email upon request from admin@dickensnewyork.com. (zie ook *The Dutch Dickensian* XXXI, Voorjaar 2011, No 74, bladzijde 14).

The Dutch Dickensian

Een abonnement per post kost €10,- , Hiervoor krijgt u vier nummers en de Special Edition (in 2010 *The Lamplighter* en in 2011 komt er een Special Edition met daarin *The Village Coquettes, the Drama and Words of the Songs by Boz*). Zonder Special Edition betaalt u €7,50. Geld overmaken op ABNAMRO 432147330 ten name van A.V.Vroom.

Dickens jaar

Het schiet al weer op naar 2012, het Dickens jaar. Ook de Haarlem Branch zal er extra aandacht aan besteden maar niet met al te veel zang en dans. Wel wordt op 4 februari in Trouw Moet Blijcken het boek gepresenteerd waaraan verschillende van onze leden dag en nacht werken. Noteert u de datum vast in de agenda.

Van de president, Lecturi Salutem!,

De voorbereidingen op de 200ste geboortedag van Dickens zijn overal in volle gang. Maar de zomerbijeenkomst valt traditioneel samen met zijn sterfdag. In 2020 zal de 150ste niet onopgemerkt voorbijgaan.

Een vriend vond op Koninginnedag een oude catalogus van Sotheby in Londen. Op 15 juli 1999 werd daar een flinke verzameling 'Dickensiana' geveild waaronder het archief van Dickens' vriend Charles Kent (bekend van het werk *Charles Dickens as a Reader*). Tweeëndertig zilveren lepels met monogram, een pennenmes dat aan Dickens gegeven was door Georgina Hogarth (en ongetwijfeld model heeft gestaan voor het pennenmes waarmee Mr Merdle een einde aan zijn leven maakte, alhoewel Dickens' exemplaar met paarlemoer is ingelegd, Merdle leende een schildpad-ingelegd mes), een sepia foto van Ellen Ternan ('uncommon' volgens de catalogus), veel eerste drukken en brieven. Maar mijn oog viel op een toegangskaartje voor Dickens 'Final Readings', 8 maart 1870, St. James's Hall, Piccadilly. Dickens hield deze lezingen, tegen het advies van zijn artsen, tussen 11 januari en 15 maart 1870. Pickwick Papers, Oliver Twist en A Christmas Carol: Dickens bracht zijn oude favorieten en die van het publiek nog eenmaal ten gehore. Tijdens de laatste voorstelling sloot hij af met profetische woorden: 'From these garish lights I vanish now for evermore.'

De woorden stonden drie maanden later op een kaart die werd uitgedeeld tijdens zijn begrafenis in Westminster Abbey. Inderdaad profetische woorden, en tegelijk geheel onwaar. Dickens heeft de onsterfelijkheid bereikt die alleen aan grote kunstenaars is voorbehouden. Het is dus ook terecht dat we zijn geboortedag vieren, de sterfdag is eigenlijk van mineur belang en onvierbaar.

In Fellowship, Martijn David

'RUTH'

Een sociale roman over hypocrisie, vernedering en vergeving

Door Liesbeth van Aalst

Elizabeth Cleghorn Stevenson Gaskell (1810-'65), groeide, na de dood van haar moeder en het tweede huwelijk van haar vader, op in de liefdevolle huishouding van haar tante, die zij later 'my more than mother' noemde. De familie beleed het Unitarisme*, dat de leidraad in haar leven zou blijken.

In 1832 huwde zij de Unitarische dominee William Gaskell en begon een enerverend maar gelukkig leven als dominees vrouw in Manchester. Zij werkte in de sloppen onder de hongerende bevolking, bezocht gevangenen en onderwees aan de Zondagsschool. De eerste tien huwelijksjaren concentreerde zij zich bovendien op haar kinderen, waarvan vier dochters overleefden. Haar eerste roman *Mary Barton* (1848), werd anoniem gepubliceerd, maar door de sensatie die het verwekte, werd al snel haar naam bekend. Het boek beschrijft de wanhopige situatie van de arbeiders in fabriek en spinnerij; werktijden van gemiddeld 14 uur, onmenselijke leefomstandigheden en ziekten die de arbeiders en hun gezinnen tot bijna debiele apathie brachten. Hoewel het boek goed verkocht, was er veel kritiek, onder andere van vriend en werkgever William Rathbone Greg, die haar sympathie voor de werkers 'too exclusive and indiscriminating' vond. Charles Dickens bewonderde het boek zeer en nodigde haar uit, volgend werk te publiceren, aanvankelijk in *Household Words* en later in *All the Year Round*. Deze samenwerking, gestoeld op vriendschap en respect aan beide kanten, duurde dertien jaar en omvatte Kerstverhalen, schetsen, korte verhalen, historische studies en *Cranford*, het laatste de zeer populaire roman over het leven in een idyllisch dorpje, waar de bevolking uitsluitend uit vrouwen 'van een bepaalde leeftijd' bestaat. Het is een fijngevoelig en soms komisch werk over de waarden van de middenklasse en de kracht van vrouwelijke deugden.

Hoewel de vriendschap tussen Dickens en Elizabeth nooit werd verbroken, veroorzaakte de uitgave van *North and South* dat van september 1854 tot en met januari 1855 in *Household Words* verscheen, een sterke verkoeling in de relatie. Dickens wilde het gedeelte waar een Anglicaanse dominee, gedreven door geloofstwijfel, de kerk verlaat, verkorten: hij vond het thema te 'moeilijk en gevaarlijk'. Elke verkorting of andere wijziging werd door Gaskell geweigerd en Dickens uitte zijn frustratie naar zijn vriend & mederedacteur Wills, in een brief van 11 september 1855, als volgt:

"I am just now trying to settle to No. 3 of the new book--a hideous state of mind in which I walk down stairs once in every five minutes, look out of

window once in every two, and do nothing else. Mrs. Gaskell, fearful--fearful. If I were Mr. G. O Heaven how I would beat her!"

North and South contrasteert het leven in het landelijke zuiden van Engeland en de elite in Londen met het grimmige industriële Manchester. Het beschrijft de oprichting van een vakbond en een gewelddadige staking. Zoals ook in *Mary Barton* eist Gaskell van de rijke kapitalisten dat zij de verschrikkingen van de industrialisatie aanpakken, daartoe geleid door hun Christen zijn. Ook in reactie op dit boek werd zij hevig bekritiseerd om haar aanklacht tegen de rijken, wier positie een resultaat was van de uitbuiting van anderen. Het dagelijks van zeer nabij meemaken van die uitbuiting, had als logisch gevolg, dat mét het rijpen van haar talent haar toon scherper werd. Haar diepe geloof, gebaseerd op het navolgen van de zacht moedige, vergevende Jesus, zal hier ook een grote rol hebben gespeeld; als men de naastenliefde hoog in het vaandel zegt te hebben, is het behandelen van de medemens als weinig meer dan slaaf, een misdaad. Gaskell's motto was dat van Thomas Carlyle: 'do the duty that lies nearest to thee'; Christenheid wordt niet gevonden in liturgie, noch in theologie. '...the real earnest Christianity which seeks to do as much and as extensive good as it can'. Vanuit deze overtuiging ontstonden haar 'social novels' en leefde zij een vol en werkzaam leven.

Over het Boek.

Het thema van *Ruth* is de verleide, 'gevallen' vrouw die een onwettig kind baart. Ruth, een kind uit de arbeidersklasse en vijftien jaar oud als haar verhaal begint, wordt als wees door een onverschillige voogd als leerling in een 'sweatshop' geplaatst. Tijdens een bal wordt zij – met een paar andere meisjes- uitgevonden, aanwezig te zijn om door het dansen opgelopen schade aan japonnen te repareren. Hier wordt zij opgemerkt door Henry Billingham, een aristocratische losbol.

Vanaf dit moment dateert zijn verleiding, een simpele zaak waar het een geïsoleerd kind betreft, dat de hele week opgesloten zit, gemiddeld drie uur slaap per nacht krijgt en de rest van de tijd werkt. Het verdriet over de dood van haar geliefde ouders en de totale afwezigheid van enige sympathie – afgezien van een lotgenote die na korte tijd ernstig ziek naar huis vertrekt- doen de rest; als zij op straat in gesprek met Billingham wordt gezien, betekent dat onmiddellijk ontslag en wordt de prooi ingepakt en afgevoerd. Eerst naar Londen en later voor een vakantie naar Wales, waar hij zwaar ziek wordt. Zijn gewaarschuwde moeder, vol walging over het goedkope sletje dat haar geliefde zoon tot zonde heeft gebracht, neemt hem mee naar huis en laat een bankbiljet van vijftig pond achter als schadevergoeding.

Al snel blijkt, dat Ruth zwanger is en ziet ze, als duizenden lotgenoten, maar één uitweg: zelfmoord.

Martha uit David Copperfield op het punt zich in de Thames te werpen

Op het punt de zee in te lopen, wordt zij gered door haar empathische persoonlijkheid; zij helpt iemand in pijn, een mismaakte dominee, die haar liefdevol opneemt in zijn huis, waar ook zijn goedgehartige zuster woont. Omwille van haar positie als ongehuwde vrouw en moeder, wordt zij in het dorp geïntroduceerd als een ver familielid van de Bensons, die onlangs weduwe is geworden. In deze vredige, stimulerende omgeving en door haar allesomvattende liefde voor haar zoon Leonard komt zij tot haar recht als een mooie, intelligente vrouw die, met Benson als leermeester, ver boven haar afkomst uitstijgt. Haar verlangen, een financiële bijdrage te leveren in het arme gezin, levert haar de positie van zeer geliefde gouvernante op in het gezin van Mr. Bradshaw, een rijke, hypocriete kapitalist en invloedrijk lid van de geloofsgemeente, die zijn politieke gesjoemel uitstekend voor zichzelf kan goed praten. Haar geluk en sereniteit duren totdat - onvermijdelijk in een kleine gemeenschap - de goedbedoelde maskerade in duigen valt; met schande overladen wordt zij uit het huis van Bradshaw verjaagd als het monster dat zijn onschuldige kinderen in gevaar heeft gebracht.

In deze hel van vernedering en verdriet, duikt de ex 'loverboy' op, inmiddels een rijke Member of Parliament, maar overigens dezelfde waardeloze

nietsnut. Getroffen door haar rijpere schoonheid (ze is dan zes en twintig jaar oud) en haar verfijnde, waardige persoonlijkheid, probeert hij haar over te halen, opnieuw zijn maitresse te worden. Zij weigert; ondanks de passie die hij opnieuw bij haar oproept, ziet zij hem voor wat hij is: een mens die uitsluitend voor zichzelf leeft en niet in staat is tot enige vriendschap, laat staan liefde voor een ander. Zelfs zijn aanbod van een huwelijk met haar, is overduidelijk alleen gebaseerd op zijn -tijdelijke- seksuele begeerte en de drang van het mannetjes dier om met het mooiste wijfje te pronken.

De rest van haar -korte- leven zal zij, gesteund en bemind door de Bensons en haar zoon, zich blijven inzetten voor de zieke en verdrukte medemens, waardoor zij uiteindelijk een uitermate nederige vorm van zelfrespect en waarde zal bereiken.

Wat opvalt in dit boek, is de bewonderende liefde, waarmee Gaskell Ruth beschrijft; haar schoonheid en waarde als mens, haar intelligentie en vooral – ondanks meer verdriet en vernedering dan de gemiddelde mens aankanhaar verlangen, een goed mens te zijn en de kracht, die haar naar dat doel blijft drijven. Haar in zonde geboren kind zal opgroeien tot een waardevol mens, sterk door de intens beschermende liefde van zijn moeder.

In deze behandeling van de gevallen vrouw en het onwettige kind, is Gaskell haar tijd ver vooruit en zij verdient daarvoor alle lof. Maar zij was wel degelijk doordrongen van het feit dat er zonde was begaan. Door de vrouw als wel als de man, en hierin week zij af van de mening van het merendeel van haar tijdgenoten; tot ver in de twintigste eeuw werd het aandeel van de man vergoelijkend bestempeld als voortkomend uit 'zwakheid', lees: ontoerekenbaarheid.

In het volledig afschermen van het jonge meisje van elke vorm van seksualiteit, was Gaskell een kind van haar tijd: in hoofdstuk 3 spreekt de schrijfster zelf.

“The subject of a woman's life, if, indeed, wise parents ever directly speak of what, in its depth and power, cannot be put into words, which is a brooding spirit with no definite form or shape that men should know it.”

Gaskell was zich, als domineesvrouw, bewust van het belang en de kwetsbaarheid van haar reputatie, maar overschreed desondanks vele grenzen in haar aanklacht tegen een maatschappij, waar eerlijke, hardwerkende mensen hun kinderen zagen verhongeren en ontmaagde vrouwen als leprozen werden behandeld. Waar 'literature should have an influence for good and be suitable for reading in the family circle'. Dit breed aangehangen principe maakte een happy ending onmogelijk; zelfs Dickens, wiens *Bleak House* in hetzelfde jaar verscheen (1853) laat Lady Dedlock sterven als boete voor haar zondige liefde. Ook Ruth betaalt de ultieme

prijs, teneinde de hypocriete lezer tevreden te stellen. Desondanks uitten vele vrienden hun 'diep regret' bij het verschijnen van het boek en werd het zelfs in twee gezinnen verbrand. Hoewel haar verdriet hierover groot was, verklaarde zij geen spijt te hebben: 'I could do every jot of it over again tomorrow...' Naast oprechte bewondering voor haar schrijftalent, voelen wij dan ook respect voor de moed die nodig was, om een misleid kind en haar droevige lot te verdedigen.

*In de volgende aspecten komen de unitarische geloofspunten tot uiting:

Er is geen goddelijke drie-eenheid, maar slechts één God.

Leven en werk van Jesus, die geen goddelijke entiteit is, maar een groot man en profeet, dienen nagevolgd te worden.

De rede, wetenschap en filosofie gaan samen met het geloof in God.

De menselijke natuur is niet inherent aan corruptie en kwaad, maar in staat tot goed en kwaad, zoals God het heeft bedoeld.

Geen enkele religie heeft een monopolie op de theologische waarheid. Hoewel de bijbel tot stand is gekomen door inspiratie van God, waren de schrijvers en samenstellers mensen en dus feilbaar.

Goddelijke voorbeschikking en eeuwige verdoemenis worden door het Unitarisme afgewezen.

Noot van de redactie:

In de Pilgrim Edition of *the Letters of Charles Dickens* staat in Volume VI het volgende te lezen over het meisje dat als diende als opmaat voor Ruth.

To MRS GASKELL, 9 JANUARY 1850

Devonshire Terrace. | Wednesday Ninth January 1850.

Page dickens.v6.6

My Dear Mrs. Gaskell.

I am very much afraid I cannot help you in the distressing case you describe ** I assist Miss Coutts in the management of her "Home", and have at all times a great deal to do with it. But the Voyage out, has been, and still is, our great difficulty. The ships are for the most part disgracefully managed; and the temptations to a renewal of the old life on board, we find a most serious and disheartening circumstance. I therefore fear that Miss Coutts would not like to take the responsibility of sending out this girl, or allowing her to accompany any of our people; nor could I urge it upon her if I saw her inclined to object, because we have, within our knowledge, some very strange and sad experiences. But I will communicate with her today, and write to you again, tomorrow. We have no matron to send out with them, because of the distance and the long duration of the Voyage. We have a very reliable correspondent in Australia--a lady emigrant, with whom four of our girls went out--and we are not without some similar help at the Cape.

But I feel certain that Miss Coutts would not think it expedient to consign your protégée to either place, unless she first came into the Home, and enabled us to form a personal knowledge of her from our own observation. And I doubt Miss Coutts's inclination to admit her, as she is not altogether a helpless outcast, but may get abroad without her help. However, as I have said, I will see, in the course of the day, whether we can do anything in the matter.

Faithfully Yours

CHARLES DICKENS

Mrs. Dickens and her sister send their best love to you.

**Of a 16-year-old girl, called Pasley, in Manchester's New Bailey Prison for theft and prostitution; Mrs Gaskell drew on her pathetic history in *Ruth*, 1855. She wrote to CD on 8 Jan (Letters of Mrs Gaskell, ed. J. A. V. Chapple and A. Pollard, Manchester, 1966, p. 98) pleading for his assistance in helping the girl to emigrate with a group from Miss Coutts's Home, in order to protect her from the notorious moral risks of emigrantships.

Great Expectations:

By Tony Williams

This talk was given to the Central Fellowship by Dr Tony Williams (former Joint Hon Gen Secretary of the Dickens Fellowship, now research Fellow at the University of Buckingham) at the Charles Dickens Museum on 19 January 2011.

“Last week I got to work on the new story. I had previously very carefully considered the state and prospects of *All the Year Round*, and, the more I considered them, the less hope I saw of being able to get back, now, to the profit of a separate publication in the old 20 numbers. However I worked on, knowing that what I was doing would run into another groove; and I called a council of war at the office on Tuesday. It was perfectly clear that the one thing to be done was, for me to strike in. I have therefore decided to begin the story as of the length of the *Tale of Two Cities* on the first of December -- begin publishing, that is. I must make the most I can out of the book. You shall have the first two or three weekly parts to-morrow. The name is GREAT EXPECTATIONS. I think a good name?”

Dickens to John Forster on 4th October 1860. It is a letter which makes it clear that, not unusually for Dickens, part of the initial stimulus for this novel was an economic and publishing one. The resulting serialised novel,

though, surpasses any such considerations and demonstrates Dickens as a master of his art. *All the Year Round*, the second of his journals, and successor to *Household Words* was a weekly magazine comprising essays, fiction and poetry, and he had serialised *A Tale of Two Cities* as its leading piece from April to November 1859, as well as separately in the monthly parts he preferred. When this work was completed, he followed it with Wilkie Collins's sensation piece, *The Woman in White*, and then from September by Charles James Lever's *A Day's Ride* which was not successful: sales dropped.

He was developing ideas about a new work of fiction, as we can see in the letters, from August 1860 onwards when he describes himself as 'prowling about meditating a new book'. He wrote to Forster in September that year that such a very fine, new, and grotesque idea has opened upon me, that I begin to doubt whether I had not better cancel the little paper, and reserve the notion for a new book. You shall judge as soon as I get it printed. But it so opens out before me that I can see the whole of a serial revolving on it, in a most singular and comic manner. -and again in early October. The book will be written in the first person throughout, and during these first three weekly numbers you will find the hero to be a boy-child, like David. Then he will be an apprentice. You will not have to complain of the want of humour as in *The Tale of Two Cities*. I have made the opening, I hope, in its general effect exceedingly droll. I have put a child and a good-natured foolish man, in relations that seem to me very funny. Of course I have got in the pivot on which the story will turn too --and which indeed, as you will remember, was the grotesque tragi-comic conception that first encouraged me. To be quite sure I had fallen into no unconscious repetitions, I read *David Copperfield* again the other day, and was affected by it to a degree you would hardly believe.

The first weekly instalment came out on 1st December 1860 and was well-received, especially for its comic effects, and it ran as the leading piece in *All the Year Round* for 36 weeks. It was 'a very great success and universally liked' (Dickens to Mary Boyle on 28 December 1860 which was the actual release date of the first number).

150 years ago on today's date, (ie 19 January) we would have been reading chapters 12 and 13, with Joe accompanying Pip to Satis House for Miss Havisham to make arrangements for Pip's apprenticeship. Forster was later to write in his *Life of Charles Dickens* that 'Dickens's humour, not less than his creative power, was at its best in this book' (9.3). It is a verdict which later generations seem to have agreed with, as Malcolm Andrews points out in his editorial to the latest issue of *The Dickensian*. *Great Expectations* remains very popular with a wide readership, not least for many people as their first encounter with Dickens's work. It combines comedy with sinister

and potentially tragic elements, grotesque characters with a serious exploration of the way in which we should live our lives.

Great Expectations is also, as you all know, a novel about growth, about growing up, about coming to terms with all those important human experiences we all have to encounter. It is a novel about what success and achievement means, about becoming a gentleman and about ways of being content with life. It is a novel which addresses that fundamental question we all have to face: who are we? What is our way in the world going to be? Will we be the heroes of our own lives?

The novel explores a carefully-plotted period of sixteen years in its hero's life, from the ages of seven to twenty-three, in which he goes through childhood, adolescence (with its special pains of first love, infatuation and feeling ashamed of home) into early manhood.

He has to face bereavement: 'the first time that a grave had opened in my road of life' (255: page references are to the Penguin Popular Classics edition). He makes all kinds of false moves and mistakes as he tries to discover his way in the world – much like most of us, I guess. He is capable of great self-deception and has to learn not to be. He is, at times, far from likeable. He has to learn to value what really matters. There is then a gap of eleven years, with Pip working overseas in Clarriker's Cairo office, before his return in chapter 59 and his meeting Estella again in that deliberately ambiguous conclusion, which Dickens used to replace the much darker conclusion he originally planned.

If the essence of good story-telling is grabbing your reader's attention from the very beginning, then we need look no further than the opening of this novel for a powerful example. There are several things worth noting and considering about the way Dickens works here. First is the way Dickens is able to manipulate his position as Pip as first person narrator, the mature man looking back, and to move between it and the vision of the lonely, frightened child in the churchyard near the marshes. We are enabled to move between his terror and the reflective detachment which can be brought to the re-creation of the experience years later. In this way, we know that the convict, not yet named, is inventing his homicidal companion as a means of scaring Pip into doing what he wants and keeping quiet about it, so we smile in part, about that, we can see through his ruse.

But we are also able to share Pip's terror, as his world goes upside down (quite literally) and his threatened evisceration is put before us. The same technique works when Pip returns, with food and file, having mistakenly disturbed the other man – and the impact that has on his convict.

Dickens has a tremendous skill in capturing the child's vision, of getting behind the child's eyes. Pip, in these chapters, though frightened of the man,

also cares for him ("my convict" 37) and has that imaginative and sympathetic engagement with his suffering which he later loses, as other experiences, particularly those generated by Satis House, crowd in on him and distort his moral clarity. The child sees clearly, as does Joe, who speaks to the convict as his "poor fellow-creature", at the time of his being re-arrested.

Joe, we recall, is "a larger species of child". Look at that section towards the end of chapter 5 (pages 37-9) when Magwitch has been captured. Pip, out of fear but also because he does not want the convict to feel he has betrayed him, looked at him eagerly when he looked at me, and slightly moved my hands and shook my head. I had been waiting for him to see me, that I might try to assure him of my innocence.

It was not at all expressed to me that he even comprehended my intention, for he gave me a look that I did not understand, and it all passed in a moment. But if he had looked at me for an hour or for a day, I could not have remembered his face ever afterwards, as having been more attentive".(37)

Later Magwitch confesses to the theft of the food which Pip had brought him, so as to exonerate the little boy (38-9).

Suddenly, he turned to the sergeant, and remarked:

"I wish to say something respecting this escape. It may prevent some persons laying under suspicion alonger me. .... A man can't starve; at least I can't. I took some wittles, up at the willage over yonder -where the church stands a'most out on the marshes."

"You mean stole," said the sergeant.

"And I'll tell you where from. From the blacksmith's."

"Halloa!" said the sergeant, staring at Joe.

"Halloa, Pip!" said Joe, staring at me.

"It was some broken wittles -that's what it was -and a dram of liquor, and a pie."

"Have you happened to miss such an article as a pie, blacksmith?" asked the sergeant, confidentially.

"My wife did, at the very moment when you came in. Don't you know, Pip?"

"So," said my convict, turning his eyes on Joe in a moody manner, and without the least glance at me; "so you're the blacksmith, are you? Than I'm sorry to say, I've eat your pie."

"God knows you're welcome to it -so far as it was ever mine," returned Joe, with a saving remembrance of Mrs. Joe. "We don't know what you have done, but we wouldn't have you starved to death for it, poor miserable fellow-creatur. -Would us, Pip?"

It is a beautifully-captured moment of human contact: the boy's care for the convict and for the convict's estimation of him-it matters to him that the convict should not think badly of him; the convict's desire to protect the boy from blame and likely punishment and his wanting to let the boy know he understands he was not betrayed by him; Joe's all embracing sympathy for a suffering human being, whatever his crime. It shows the best of the humanity in the characters and it also sets in motion the plot. Magwitch has for once been shown compassion and kindness, respecting him as a human being. He now has a motive for his future life in Australia: to return the kindness the boy has shown him, and it motivates all his actions through the rest of the novel, the process of 'making a gentleman' (see chapters 39 and 40 for his account of this).

It is a masterly opening too, for some of its subtext. The first few chapters of the novel are Christmas chapters, first published in the weeks running up to Christmas 1860. Dickens has and had a massive reputation as a Christmas writer. It was one he guarded and maintained jealously, suspending other work to produce his annual Christmas story because the public expected it from him. But what a Christmas we have here! Anyone who believes that Dickens's Christmases are sentimental and sweetly-sugared ought to be directed to this novel. The opening on Christmas Eve (surely a time of great expectation if ever there was one) has several crucial components in its design. There is the family: the orphan child at the grave of his dead parents and brothers. There is bleak, unmitigated cold and rawness in the atmosphere. The suddenly this is all shattered by the appearance of a convict, bringing crime, prison images which remain for the rest of the novel until they are expunged towards the end and we finally emerge from the various real and metaphorical prisons. It goes on: Pip's Christmas Eve welcome when he gets home is Mrs Joe on the rampage with Tickler, threats of ending up in the Hulks, and a guilt-ridden evening planning a robbery. The next day brings more terror on the marshes, and the grotesquely comic Christmas Dinner, where Joe's attempts to be kind threaten to drown Pip in gravy. Then we get the discovery of the theft, the arrival of the soldiers, the quest for the convicts. Not exactly a jolly Fezziwig or Pickwick of a Christmas.

Here is Dickens, re-exploring one of the aspects of his art which has made his reputation, but exploring it alongside those ever-recurrent haunting images of the isolated, suffering child and the prison, and here setting them at the point of his own birth date in 1812, about which more later.. So much comes together in these opening two chapters, which constituted the first episode.

This is a novel full of children, and the child focus is there right from the start. Pip's childhood is the one explored in most detail and we see the

sufferings of an orphan boy subjected to the unpredictable outbursts of his sister, but one who is cared for and has the love of Joe to sustain him. Estella's is a childhood subject to subtle cruelty in the way her personality is distorted in order to serve someone else's desire for vengeance. She too is a rejected and isolated child. Herbert Pocket's upbringing, though eccentric, is loving as he would have 'tumbled up' like his younger siblings. Remind yourself of the Pocket children on pages 171-3. Magwitch and Joe both give accounts of their childhoods, both of them with elements of brutality in them and one of them revealing all the deprivations which lead to a life of crime. When Pip challenges Jaggers about the relationship between Magwitch, Molly and Estella in chapter 51 (page 377), the lawyer sums up the conditions of life for so many children in the nineteenth century, uncared for, rejected, unprotected:

"Put the case that he lived in an atmosphere of evil, and that all he saw of children, was, their being generated in great numbers for certain destruction. Put the case that he often saw children solemnly tried at a criminal bar, where they were held up to be seen; put the case that he habitually knew of their being imprisoned, whipped, transported, neglected, cast out, qualified in all ways for the hangman, and growing up to be hanged. Put the case that pretty nigh all the children he saw in his daily business life, he had reason to look upon as so much spawn, to develop into the fish that were to come to his net -to be prosecuted, defended, forsworn, made orphans, bedevilled somehow."

"I follow you, sir."

"Put the case, Pip, that here was one pretty little child out of the heap, who could be saved..."

Estella is saved from those fates but at great cost to her personality in the way she becomes used as a weapon for Miss Havisham's revenge. 'You must know... that I have no heart...I have no softness there, no -sympathy - sentiment - nonsense' she tells Pip (218-9) and again (331-3):

"It seems," said Estella, very calmly, "that there are sentiments, fancies -I don't know how to call them -which I am not able to comprehend. When you say you love me, I know what you mean, as a form of words; but nothing more. You address nothing in my breast, you touch nothing there. I don't care for what you say at all. I have tried to warn you of this; now, have I not?" I said in a miserable manner, "Yes."

"Yes. But you would not be warned, for you thought I did not mean it. Now, did you not think so?"

"I thought and hoped you could not mean it. You, so young, untried, and beautiful, Estella! Surely it is not in Nature."

"It is in my nature," she returned. And then she added, with a stress upon the words, "It is in the nature formed within me. I make a great difference

between you and all other people when I say so much. I can do no more." (331).

Estella's nature has been warped, twisted out of shape, to the point where she cannot respond to genuine feeling, where her own self is simply put to the uses decreed by another, as she points out to Pip on page 243:

We have no choice, you and I, but to obey our instructions. We are not free to follow our own devices, you and I.

The last four novels Dickens wrote, *A Tale of Two Cities*, *Great Expectations*, *Our Mutual Friend*, and the tantalisingly incomplete *Mystery of Edwin Drood* all have a number of common features which make them different from earlier works. It was of course not known at the time that they would be his last. They all deal with many deeply personal issues about the rightness or otherwise of relationships, especially when these involve any kind of division between the participants, whether age, religion, or social class. They make much use of divided personalities, they ask what makes people what they are and the way they have to confront what is right action. They all come after Dickens met Ellen Ternan in 1857 and a whole train of consequences was set in motion.

In order to understand that, we need now to look more closely at the personal and literary context of *Great Expectations*.

The year in which this novel began its publication gives us a vantage point to consider what Britain was like in 1860. We are in what is known as the High Victorian Age, which provides most people with their common concept of Victorianism; a period of stability, industrial and commercial growth and expansion; great international power.

1859 had seen the publication of two important texts for identifying the Victorian outlook. The first of these, Charles Darwin's, *The Origin of Species*, with its mind-blowing theory of evolution, natural selection and the survival of the fittest, altered for ever the way we regard ourselves and our universe. The other, Samuel Smiles's *Self-Help* offered encouragement to those seeking achievement and material success, through education and effort, showing such social advancement as a highly desirable aim. Society is becoming more fluid; success is possible, even from lowly beginnings, as Dickens's own career witnesses. In the final chapter of *Self-Help*, called "The True Gentleman", Smiles offers a number of definitions of the qualities of such a figure: truthfulness, integrity and goodness, being brave and gentle, and the fact that none of these qualities are allied with particular social position.

The poor man may be a true gentleman – in spirit and in daily life. He may be honest, truthful, upright, polite, temperate, courageous, self-respecting and self-helping .. There may be a homeliness in externals, which may seem

vulgar to those who cannot discern the heart beneath, but to the right-minded, character will always have its clear insignia.

Great Expectations reflects Victorian achievement and explores what it takes to become successful in the modern world. Pip emerges from a rural backwater, moves to the metropolis, eventually working (not inheriting or winning the lottery) for what he lives on, in a commercial world and travels overseas to complete the process. He is the first working-class hero in English fiction. Joe's work as a blacksmith places him firmly in the past, in the stagecoach world in which Dickens grew up. By the 1860s Britain was a railway world: Dickens's letters from 48 Doughty Street in 1837 mention the construction of the first main line railway from Birmingham into London at Euston, the start of that great Victorian achievement, the Railway Age. The novel also explores what the success and achievement might be based on, and explores the darker side of a prosperous, high achieving society. Who better than Dickens would appreciate sacrifice for success and achievement, the gospel of hard work, that great Victorian value?

By 1860, transportation to Australia (New South Wales) which began in 1788 had ended (in 1857, except for long-term prisoners in 1868). The Hulks were finally destroyed in 1856. Public executions, despite Dickens's strong criticisms, did not end until 1868, but the death penalty for returned transports, though not abolished until 1834, had not been used since 1810. Dickens's own life had undergone several significant changes by the time he began publishing *Great Expectations*. In 1860, his favourite daughter Katie married, and his brother Alfred died. He finally moved his main residence out of London, where his family home had been at Tavistock House since 1851, to Gad's Hill Place at Higham, near Rochester in Kent, a property which he had bought in 1856. This purchase was the achievement of an ambition long-cherished. It returned him to the scenes of some of his happiest boyhood experiences, including walking with his father past the house and being encouraged to work hard so that some day he could come to live there.

It was at the start of September that Dickens, in the process of preparing to live at Gad's Hill Place, burnt large amounts of his correspondence. "Would to God every letter I had ever written was on that pile", he is reputed to have said. In October he moved in to Gad's Hill as his permanent residence, and his letters at this time describe, often very amusingly, the trials of the house owner dealing with his workmen.

On 30th April 1859, Dickens had embarked upon *All the Year Round*, the second of his journals, and successor to *Household Words* (1850-59). *All the Year Round* was selling 100,000 copies weekly during the run of *Great Expectations*. There were no illustrations, just double columns of print, a couple of chapters each week, always on the front page. Even the first

volume edition in 1861 had no illustrations; it was the 1862 edition which had eight pictures by Marcus Stone, in the new realist style.

Pip & Miss Havisham door Marcus Stone

There are two final elements in the picture of Dickens's experiences and state of mind and feeling at this time, and they help to explain some of what else was going on. His separation from his wife Catherine had taken place in May 1858 as the result of Dickens meeting the young actress Ellen

Ternan in 1857. He made his public statement in *Household Words* on 12th June 1858, referring to “some domestic trouble of mine”.

It is characteristic of Dickens that he should lay his emotional life openly before his public, so it is easy to understand some of the motivation behind the enormously successful Public Readings he began in April 1858. They offered an audience, face-to face, the opportunity to show their appreciation of his adaptations from his works, and becoming “the greatest reader of the greatest writer of the age”. He managed to combine this new career, which was to involve tours of Britain and the United States, with writing, always leaving the readings when a new novel was in the course of production. He prepared a reading text from this novel but never performed it. It concentrated on the Pip-Magwitch-Miss Havisham story, left out the love interest entirely and cut characters like Orlick, Trabb’s Boy, Drummle and the Barleys. We are to have a session on adaptations in April (2011) but it is worth mentioning here that the very few contemporary stage adaptations during Dickens’s lifetime took place in the USA and the first British one was in London in 1871. Others followed and later, in December 1939, there was another adaptation, done by Alec Guinness who also played Herbert Pocket, with Martita Hunt as Miss Havisham, roles they were both to reprise in David Lean’s film version after the war.

Great Expectations, then, emerges from a period of great turmoil in Dickens’s life: the separation from his wife, the relationship with a young actress, the new career as a public performer, the new publishing venture, and the new house. The last of these is also, of course, a return to his past, to Kent, near to “the birthplace of his fancy”. He is revisiting his past in many ways at this time, re-reading *David Copperfield*, that “favourite child”, so as to ensure there is no repetition in the new work.. It is interesting to note that, once he had completed *Great Expectations* in 1861 he returned to work on the Public Readings including one from *David Copperfield*, first performing it in October 1861. Dickens is, therefore, spending a great deal of time and energy involving himself with his own past and the recreations of it in his writing.

Setting and location for the novel is also important. A journey from Kent to London, from country to city, seeking one’s fortune, may be seen as typical for the time. There are in the novel numerous return visits to Kent, and there is expansion into the wider world – Australia and Egypt. The crucial elements, however, remain Kent (origin, home, childhood) and London (temptation, suffering, discovery, growth). Both settings are realised in great detail, because both are central to Dickens’s own experience. Pip learns to take the best from both, in preparation for his excursions into the wider world. Especially, he learns not to reject his origins but to value what

they bring to his process of growth. Landscapes, settings, are thus emotional and symbolic, not just places to be.

Dickens is writing in the modern, high Victorian world of 1860, but sets his characters' experiences back in the earlier years of the nineteenth century, in the pre-Victorian age, and he takes great care over the chronology in the novel. The working notes he made for

Great Expectations is much less detailed than for other works, and relate to the working out of events in the final part of the novel, of which he was very proud. He has thought out the relative ages of his characters and what happens when. In the text he gives us all kinds of time indicators. The soldiers at the start come "in the King's name", not the Queen's (unlike David Lean's film and the 1999 BBC adaptation) which certainly sets it pre-1837 and probably earlier. Wemmick's bridges across the Thames in chapter 36 (267) are listed as they would exist in the 1820s, not earlier, with Southwark having been completed in 1819. The new London Bridge was begun in 1824. The characters' ages are carefully plotted. He tells us Pip is about 7 at the start, and would traditionally be apprenticed at 14 for seven years. Jaggers comes to him in the fourth year of his apprenticeship. Pip reaches 21 in London, and is 23 when Magwitch returns.

If we trace the chronology, we can place Pip's birth in approximately 1805, so he becomes, by that means, a representative nineteenth-century figure. This would indicate the narrative's end in 1828, and make Pip's novelistic life (chapter 1) begin in 1812 (the year of Dickens's birth!). Dickens is writing in 1860, looking back across forty years.

The title, he thought, was "a good one"; it is also an odd one. He usually uses character names, or location names, for titles, so we should pay particular heed that he does not do so here. Even *Hard Times for These Times* tells us more about a contemporary judgement, than the highly abstract *Great Expectations*. It suggests a universality of theme, and a looking ahead into the future, with a hero whose nickname implies seed and growth. Is Dickens at 48 years old contemplating where he is going, in middle life, and in the midst of many changes? Is it a novel of painful uncertainty, poised between the past and the future? It is clearly a novel where the relation between past and present is very powerful.

The novel shows us how there can be guidance for us in the search for right action in our lives and we should now consider the moral centre of this novel, and this returns us to the piece I quoted from Samuel Smiles's *Self-Help* earlier on. The opportunity to "become a gentleman" was an important concept for the nineteenth century as the opportunity for class change and development grew. The "self-made man" was a great Victorian icon –

Dickens was one himself, and also satirised it in *Bounderby* in *Hard Times*, a character who pretends to have made a success of life from poverty-stricken origins, but is in reality a fraud. Pip is, unusually, uniquely, a working-class hero who subjects himself to the strains of becoming a gentleman against all good advice and example (“Biddy, I want to be a gentleman” to which she replies “Oh, I wouldn’t if I was you.” (119), and for the wrong reasons. He does it blindly, badly, foolishly, but is redeemed by his capacity for repentance by the end. But if he is not to be a gentleman, what is he to be? A blacksmith?

A moneyed gentleman? A commercial businessman who “worked for his profits”? And who is he to be? His name is oddly almost palindromic – Philip Pirrip. And his identity is given him by others (“You will always bear the name of Pip, you know”, “Handel”, “Wolf”, “you enemy”.) The novel shows him searching for his identity and finding himself through pain and suffering, through fire and water. And where is the firm ground? There are a number of embodiments of firm moral values in the distorted world of *Great Expectations*. We recall Matthew Pocket’s statement, for instance: “no man who was not a true gentleman at heart, ever was, ... a true gentleman in manner...no varnish can hide the grain of the wood” (167). In a novel which is so powerfully about becoming a gentleman, that gives us plenty to think about. Other characters – Herbert, Startop, Wemmick and the Aged, even Trabb’s Boy, embody aspects of the novel’s certainties. Nevertheless, it has to be Joe who is the truly significant character for this aspect of the novel, and there are so many sides of his character we could use to illustrate the theme.

Joe’s self-sacrificing love for Pip, his care of him from infancy and orphaning, his sheer simplicity and goodness in his outlook on the world, his firmness of values, his attitude to Mrs Joe: all these are ways of building a character. It would be a danger, in the hands of a less great writer, for a character like Joe to become too good to be true, too obviously an allegory of right. Not so for Dickens, because Dickens can use his great power as a comic writer to make us laugh at as well as love Joe. The language he gives him is also a contributory factor in the creation, the slow evolution of his thought processes, and the comic turns of phrase, all work together. Have a look particularly at the conversation between Pip and Joe in chapter 7 (43f) where he tells us his own story, the story of another lost childhood, in the process of admiring Pip’s scholarly achievements – and I’m sure we all love the letter on the slate.

He becomes the standard by which we measure the changes in the novel’s hero and he comes to embody the nature of the true gentleman, one of the themes the novel explores and which is so significant for its times.

Great Expectations is a novel which emphasises the importance of compassion and forgiveness in a world where exploitation, victimisation, criminality, revenge and the urge towards material success seems to dominate the relationships between people. Over and over the novel encourages its central character and, through him, us as readers, to take a wide and sympathetic view of humanity.

It was fine summer weather again, and, as I walked along, the times when I was a little helpless creature, and my sister did not spare me, vividly returned. But they returned with a gentle tone upon them that softened even the edge of Tickler. For now, the very breath of the beans and clover whispered to my heart that the day must come when it would be well for my memory that others walking in the sunshine should be softened as they thought of me. (chp 35 p 236)

Pip's story is one of learning to forgive and show humanity to others, not to be resentful about wrongs, real or imagined, that have been done to him. Forgiveness, compassion, recognition of a common humanity: these qualities appear again and again. Mrs Joe's dying moments (260) have her saying 'Joe... Pardon...Pip'; Miss Havisham begs Pip to write 'I forgive her' (368); Pip prays for mercy on Magwitch's soul (420) and begs Joe and Biddy's forgiveness (438). Compassion is the best of us and should be the way we identify our selves as we find our way in the world.

In his poem *Four Quartets* (1943) T S Eliot wrote:

"...the end of all our exploring
Will be to arrive where we started
And know the place for the first time."

In essence, that is the nature of Pip's journeying and experience in this novel. It is a journey through a closely contextualized world for its writer's past and present. What remains certain is that, through the imaginative engagement we make with this wonderful piece of creative art, it will have been the experience of all of us.

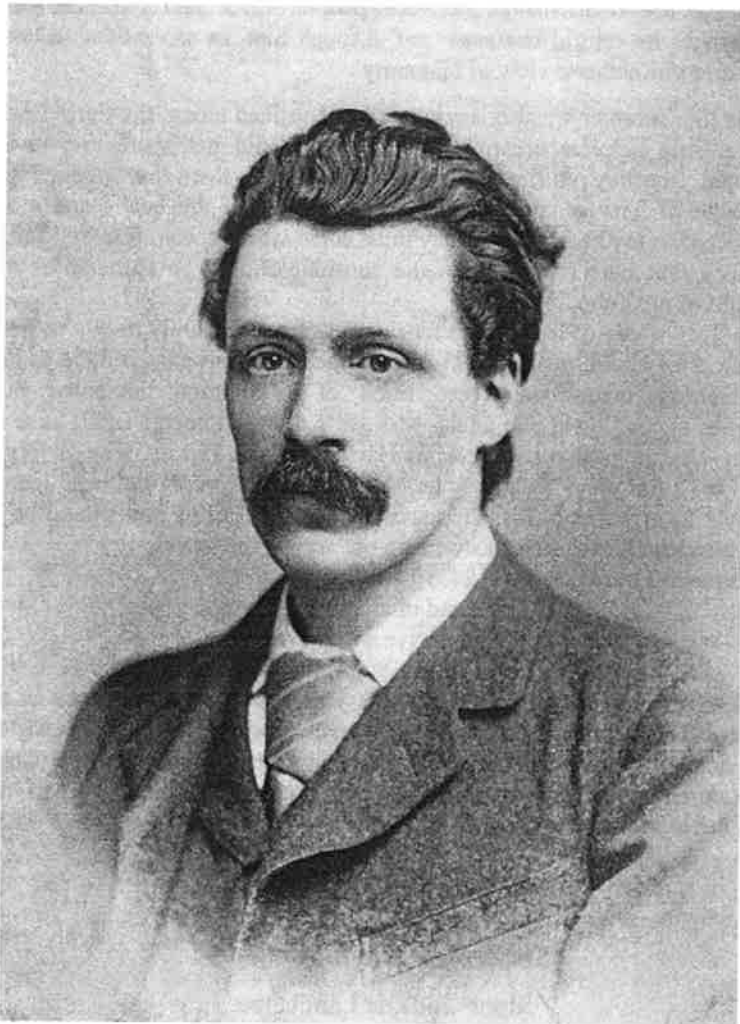
Dickens en zijn biografen 4

door Guus de Landtsheer

Inleiding

Zoals beloofd in mijn vorige artikel over de biografen van Dickens komt deze keer George Gissing aan bod. Daarvoor doen we nadat we de vorige maal aandacht aan G.. K. Chesterton hebben besteed een stapje terug van het begin van de twintigste eeuw naar het eind van de negentiende eeuw.

George Gissing wordt wel gezien als de laatste der grote Victoriaanse schrijvers, die wat in de vergetelheid is geraakt, maar het laatste decennium toch weer wat meer in de belangstelling is komen te staan.

Wie was George Gissing 1857 – 1903.

Een zoon van een middenstander uit Yorkshire die van jongs af aan gek was op lezen en daarnaast ook populair was bij zijn klasgenoten. Zijn vader overleed toen George 13 jaar was. Dit was de eerste van de vele tegenslagen

die Gissing tijdens zijn leven zou overkomen. Het speelde een negatieve rol die van grote invloed zou zijn op zijn kijk op het leven.

In 1872 blonk hij nog uit met zijn schoolexamen en won zelfs een universitaire beurs. In 1876 studeerde hij af in zowel Engels als Latijn. Hij zou als alles verder goed was gegaan hoogst waarschijnlijk een succesvolle academische loopbaan hebben gevolgd, maar dat mocht niet zo zijn. Hij begon een relatie met Marianne Helen Harrison, "Nell", een "woman of ill-repute". Om het nog erger te maken gaat hij uit stelen om deze dame financieel te ondersteunen. Dat leverde hem een veroordeling op van een maand gevangenisstraf en dwangarbeid en meteen het einde van zijn carrière. Met aanbevelingsbrieven van zijn moeder probeert hij daarna zijn geluk in de Verenigde Staten. Het succes bleef echter uit en in 1877 zien we hem weer terug in Engeland waar hij opnieuw contact legt met Nell en in 1879 trouwen ze. George verdient een bescheiden salaris door les te geven als privédocent. Tegelijkertijd schrijft hij de ene roman na de andere om zijn inkomen wat aan te vullen. In die romans beschrijft hij de maatschappij gezien door de ogen van onderkant van de maatschappij. Hij wordt gerekend tot de literaire school van het naturalisme, een stroming die bepaald niet tot de meest vrolijke en opgewekte kan worden gerekend. Daar gaf het leven dat Gissing leidde dan ook maar weinig reden toe. In 1883 scheidde hij van zijn vrouw en gaf haar voor zover hij aan geld kon komen een wekelijkse toelage. Nadat Nell door overmatig alcoholgebruik dood in een steegje in de krottenwijk Lambert werd gevonden en daar door George geïdentificeerd moest worden trekt hij een tijd door Europa om vervolgens na zijn terugkeer opnieuw met een ongeschoolde vrouw, de metselaarsdochter Edith Alice Underwood (1867-1917), een relatie aan de gaan. Uit dit huwelijk worden twee zoons geboren, maar opnieuw sloeg het noodlot toe. Het huwelijk was uitgesproken slecht. Zijn vrouw begreep niets van zijn werk en had last van woedeaanvallen. Pogingen om de relatie te verbeteren door te verhuizen hielpen niet. In 1897 vond een scheiding van tafel en bed plaats. Zijn zoons werden bij zijn zussen opgevoed. Hijzelf kreeg ondertussen te maken met een zware longaandoening. Om hiervan te genezen verhuisde hij voor een half jaar naar Italië. Hij raakt vervolgens bevriend met de jonge schrijfster Gabrielle Marie Edith Fleury (1868-1954). Als zijn vrouw, die naar uiteindelijk bleek geestesziek was, uiteindelijk in een inrichting wordt opgenomen verhuist George met Gabrielle naar Frankrijk. Bij zijn laatste bezoek aan Engeland verbleef hij zes weken in een sanatorium aan de kust van East-Anglia. Twee jaar later in 1903 sterft hij in St.-Jean-Pied-de-Port in Frankrijk.

Hij schreef in zijn korte lange leven 23 romans, vele korte verhalen en een serie dagboeken. Veel geld heeft hij daar niet mee verdiend, hetgeen ook weer gezien kan worden als een van de tegenslagen in zijn leven.

Als we kijken naar de inhoud van zijn werk dan was hij zijn tijd ver vooruit. In zijn boeken behandelt hij allerlei sociale problemen zoals de armoede van de arbeidersklasse, huwelijksproblemen, de emancipatiestrijd van vrouwen en de leugen van religie.

Naast het boek over Dickens dat hier wordt besproken schreef hij ook nog voorwoorden bij enkele romans van Dickens.

Gissing, George; *Charles Dickens: A Critical Study* (1902)¹

De inhoud

Gissing gaat er vanuit dat zijn lezers geen onbeschreven blad ten aanzien van Dickens zijn. Wat hij weg laat aan feiten over de vroege jeugd van de schrijver maakt hij echter meer dan goed door zijn eerste hoofdstuk waarin hij het heeft over die tijd waarin Dickens opgroeide. Een boek als *The Pickwick Papers* laat het niet zo naar voren komen, maar die periode was er bepaald geen van rozengeur en maneschijn. Het opkomend kapitalisme en de beginfase van de Industriële Revolutie worden door hem beschreven in de meest kille bewoordingen. Hebzucht bij de rijken, diepe armoede aan de onderkant van de samenleving. Een kerk die in dat alles de rechtvaardige hand van God zag, zelfs als het ging om het misbruik van kinderen, vaak zeer jonge kinderen in de mijnbouw en de opkomende industrie. Ziektes, stank en smerigheid waren in overvloed aanwezig en de staat zag het niet als zijn taak daar iets tegenover te stellen dan het brute geweld waarmee men de hongeroproeren bestreed en de arbeiders te lijf ging die in hun wanhoop de machines, die hun bestaan bedreigden, vernielden.

“A time of ugliness : ugly religion, ugly law, ugly relations between rich and poor, ugly clothes, ugly furniture.”²

Natuurlijk was Dickens hiervan op de hoogte, maar misschien de lezer van Gissing niet meer. Daarom is het goed dat hij zo aandacht besteedt aan de manier waarop Dickens deze misstanden in zijn werk bestreed. Hij gebruikte daarvoor het dodelijkste wapen dat er is, namelijk humor en bereikte er meer mee dan menig politieke activist. In één van de latere hoofdstukken werk hij die zienswijze verder uit

De invloed van Londen op Dickens beschrijft Gissing met een mooie tegenstelling. Met Londen begon de slechte periode in Dickens leven. Gelukkig voor hem en voor ons dat hij zijn eerste indrukken op deed buiten die stad. Dickens had in vergelijking met de meeste andere Victoriaanse schrijvers maar een zeer matige opleiding genoten en heeft dat zijn leven lang als een last ervaren. Volgens Gissing is dat in sommige van zijn

1 Imperial Edition, London, The Gresham Publishing Company 1902.

2 Gissing blz. 14

boeken is ook duidelijk te zien. Zijn beschrijving van leraren klassieke talen zijn in zijn eerste serie romans allemaal negatief. Ook zijn er romans waar hij thema's aansnijdt waaruit blijkt dat hij niet veel over het onderwerp had gelezen of de theorie die er achter zaten niet kende.

Over bijvoorbeeld *Hard Times* zegt hij het volgende:

"I am not concerned with criticism such as Macaulay's disgust at *Hard Times* on the ground that it showed a hopeless misconception of the problems and methods of Political Economy ; it seems to me that Dickens here produced a book quite unworthy of him, and this wholly apart from the question of its economic teaching. At the same time, I feel that the faults of such a book as *Hard Times* must, in some measure, be attributed to Dickens's lack of acquaintance with various kinds of literature, with various modes of thought. The theme, undoubtedly, is admirable, but the manner of its presentment betrays an extraordinary *naïveté* due to untrained intellect, a mind insufficiently stored.³"

Daartegenover staat echter ook veel goeds:

"If one asks (as well one may) how it came to pass that an uneducated man produced at the age of three-and-twenty a book so original in subject and treatment, so wonderfully true in observation, and on the whole so well written as *Sketches by Boz*, there is of course but one answer : the man had genius. But even genius is not independent of external aid.⁴"

Die externe hulp vond Dickens in het lezen van de boeken uit zijn vaders bibliotheek (zoals bij de leeswoede van de jonge David Copperfield waarin hij een opsomming geeft van de boeken die hij las). Die Engels achttiende eeuwse romans moeten zijn stijl gevormd hebben.

De inspiratie heeft hij echter als straatjongen in Londen opgedaan. In zijn latere leven schoot het lezen van andermans werk er echter nogal eens bij in. Van de buitenlandse literatuur (hij leerde na verloop van tijd Frans en Italiaans) heeft hij daarentegen niet veel kaas gegeten. Verder het bekende verhaal over het leren van steno, het werk als klerk op een advocatenkantoor zijn overstap naar de krant en zijn hang naar het theater. Dickens reisde als reporter nog in het Engeland van voor de spoorwegen. Hij zag Engeland zoals het nu niet meer bestaat. Gissing benadrukt dat ondanks de lelijkheid van het leven in die tijd hij ook erkent dat er veel schoonheid door de modernisering van het land onder de sloophamer is

---

3 Gissing blz. 22

4 Gissing blz. 24

gevallen. Dickens heeft dat nog allemaal gezien. Dickens leerde zo zijn landgenoten kennen op die reizen. De lower middle class wordt zijn werkdomein, de klasse waar hij zelf ook te behoorde, de klasse die zo typisch Engels is.

Verder is er natuurlijk ook het veel beschreven gedrag van Dickens waarin hij soms wel erg veel aandacht schenkt aan wat zijn lezers willen. Het bekendste voorbeeld daarvan is wel de draai die hij gaf aan *Martin Chuzzlewit*. Voor Dickens was dit echter geen punt. Hij zag wel de beperkingen die veroorzaakt werden door rekening te houden met de smaak van het publiek, maar zag geen reden om er de aanval op te openen. Als het ging om politieke onzin of sociaal onrecht was hij juist onverzettelijk. Hij rekende daarbij op de steun van alle goede mensen, of misschien kunnen we hier beter het woord "Braven" gebruiken. Hij was de geboren verhalenverteller van een bepaalde periode en een bepaalde klasse. Hij creëerde personages die voor eens en altijd vertegenwoordigers werden van hun tijd, maar wel voorzien van aanraking door Dickens. Kunst bleef ten slotte kunst en geen werkelijkheid.

Aan die schrijfkunst van Dickens heeft Gissing het grootste deel van zijn boek besteed. Hij doet dat op een zeer lezenswaardige en informatieve wijze, maar omdat dit niet tot het biografische deel kan worden gerekend sla ik dat hier over. Pas tegen het eind, namelijk in hoofdstuk tien, komen we weer bij Dickens zelf terecht. En op wat voor manier. De beschrijving van het engagement van Dickens met het wel en wee van de onderlaag van de samenleving doet hij onder de titel : Chapter X The Radical. We leren hier dat Dickens zelfs heeft overwogen zich niet alleen te beperken tot het schrijven tegen wat hij beschouwde als sociaal onrecht.

Zo heeft hij informatie ingewonnen om een bezoldigd magistraat te worden en ook om zich te storten op de politieke journalistiek. Dat laatste werd in de praktijk zijn redacteurschap voor de krant *Daily News* dat hij uiteindelijk slechts enkele dagen uitoefende. Zijn sociale bewogenheid kwam tot uitdrukking in de vele kolommen die hij in kranten over dit onderwerp schreef. Mede hierdoor werd hij uitgenodigd zich kandidaat te stellen voor een zetel in het parlement. Daar is het nooit van gekomen. Hij wenste radicale hervormingen, maar als we kijken naar wat hij dan wenste is dat in onze ogen vaak nogal conservatief. Gissing vindt hem geen democraat in de ware betekenis van het woord. Dickens had geen hoge pet op van het werk van parlementariërs en zijn bezoek aan Amerika gaf hem ook al niet veel vertrouwen in het republicanisme. Wat er dan overblijft is dat hij vond dat het volk geregeerd moest worden, maar ook dat de regeerders goed gekozen moesten worden.

“...Though the voice of the people must be heard, it cannot always be allowed to rule. This is very moderate doctrine indeed, but it then qualified a man as a good Radical. Not much more advanced was the position of the little band of teachers who called themselves "Christian Socialists," men with whom Dickens very largely sympathized.⁵”

Dickens heeft zich een paar jaar aangesloten bij de unitaristen. Niet omdat hij een dogmatische ketter was, maar omdat hij zich ergerde aan de geestelijkheid van de Anglicaanse kerk. Pas in 1848 verwaardigde een Londense bisschop het om zich te uiten voor betere huisvesting van de armen. Later keerde hij weer terug in de Engelse kerk. Ongetwijfeld omdat hij vond dat deze kerk behoorde tot de oude en vaste orde van dingen die hij wilde behouden in Engeland. Ongeloof had geen plaats in zijn Engeland. Hij liet ons armen zien die leden onder tirannie en die zich uitspraken over hun harde bestaan, maar nooit liet hij een broodwinner zien die vocht voor zijn brood en recht. Dickens kende het Noorden van Engeland niet. De working class is niet het terrein van Dickens.

Honesty, hard work, worldly success — these are the ideal of the new order ; and Dickens heartily approves them.⁶

Dickens oplossing voor de ellende die de oude tijden hadden veroorzaakt is voornamelijk particuliere liefdadigheid. Hij wantrouwde wetgeving en had weinig vertrouwen in het werk van allerlei organisaties al was hij wel geïnteresseerd in de beweging van the Ragged Schools. Zijn redder was een man met een goed gevulde beurs en een groot hart die zijn uiterste best deed in zijn eigen private sfeer.

“When sending forth her nephew into the world Betsy Trotwood gave him this brief counsel, " Never be mean ; never be false ; never be cruel." Better advice she could not have bestowed ; and it was the ideal of conduct held up by Dickens to all his readers, from beginning to end.⁷”

De laatste jaren van Dickens noemt Gissing de rampzalige jaren! Hij had kunnen leven zonder financiële zorgen, maar moest zo nodig ook nog het podium op. Carlyle, Forster en vele andere schrijvers hadden nogal wat bezwaar tegen zijn semi-theatrical touring. Maar Dickens intieme relatie met het theater maakte het hem onmogelijk deze bezwaren

---

5 Gissing blz. 238

6 Gissing blz. 245

7 Gissing blz. 255

voldoende gewicht te geven. Daarnaast was hij een slimme zakenman die geen weerstand kon bieden aan de verleidingen van het rijk worden op een manier die hij zelf volkomen passend vond, want hij genoot van deze lezingen. (Het was in werkelijkheid overigens meer declameren dan lezen). Het leven van eindeloze reizen en opwinding kwam hem in die tijd goed uit toen hij bezig was met serieuze veranderingen in zijn privé leven.

Hij wilde meer inkomsten hebben dan van zijn literaire werk alleen. Zijn zoons moesten de wereld in kunnen gaan als Engelse gentleman. Zijn dochters moesten onafhankelijk kunnen zijn en hij zelf als "respectable" door de middle class worden gezien. Daarom buffelde hij zo in zijn laatste levensfase.

Voor hem was het ook uitermate belangrijk om te worden gewaardeerd.

" Not his genius only, but his whole nature, was too exclusively made up of sympathy for, and with, the real in its most intense form, to be sufficiently provided against failure in the realities around him. There was for him no ' city of the mind ' against outward ills for Inner consolation and shelter. ... By his very attempts to escape the world, he was driven back into the thick of it.(Forster)⁸"

Hij was uiteindelijk een workaholic die behalve in zijn werk nergens rust vond. Zijn lichaam moest voortdurend in actie zijn (denk aan zijn lange wandelingen).

"In 1857 Dickens wrote to Forster : " I have now no relief but in action. I am become incapable of rest. I am quite confident I should rest, break, and die, if I spared myself. Much better to die, going. What I am in that way, nature made me first, and my way of life has of late, alas ! confirmed."⁹"

Het einde

Iedere biografie eindigt met de dood van de hoofdpersoon, maar ook hier heeft Gissing het op een manier gedaan die opvalt door een gebrek aan feitelijke gebeurtenissen. Geen ziekbed, geen sterfscène, geen beschrijving van de begrafenis. In plaats daarvan een laatste zin en een emotionele uiting. The words with which he took leave of his audience at St. James's Hall have frequently been quoted ; they breathe a sense of relief and hopefulness very pathetic in the knowledge of what followed.

"In but two short weeks from this time I hope that you may enter, in your own homes, on a new series of readings at which my assistance

---

8 Gissing blz. 281

9 Gissing blz. 282

will be indispensable ; but from these garish lights I vanish now for evermore, with a heartfelt, grateful, respectful, affectionate farewell."¹⁰

Gissing durft het zelfs aan om te beweren dat in de beschrijving van Cloisterham (Rochester) in *The Mystery of Edwin Drood* een voorgevoel valt te bespeuren van een naderend einde. Of dat kwam door een zwakke gezondheid of door de melancholie van een afgesloten periode of meer door het gekozen thema weet hij niet, maar hij vindt het ontroerend te zien hoe dit laatste boek de gedachten van de schrijver terug moet hebben gebracht naar een omgeving uit zijn jongensjaren.

Het tijdsbeeld

Wat een verschil met de vorige biografen. Het einde van de negentiende eeuw komt bij Gissing duidelijk tot uiting. Weliswaar was de samenleving er in het Westen economisch duidelijk op vooruit gegaan, maar de onzekerheid en angst voor wat men kon verliezen namen ook toe. Zo zien we een paradoxale situatie ontstaan. Aan de ene kant Gissing, een schrijver wiens leven zich als een aaneenschakelingen van tegenslagen laat beschrijven, maar die leeft in een tijd waarin de algemene welvaart en wetenschappelijke kennis voortdurend toeneemt. Aan de andere kant Dickens, een schrijver die leefde in een tijd die voor verreweg de meeste groepen mensen keihard was, maar wiens financiële situatie en roem zich juist als een succesverhaal laat beschrijven. Een pessimist die het verhaal schrijft over een optimist. Een terugblik van een welvarende maar angstige wereld op een harde wereld vol van zelfvertrouwen dat het beter wordt. De realist kan niet anders dan de ander als een verhalenverteller zien. Maar wat voor één en wat een productie!

Conclusie

In de paragraaf : wie was .. , wordt aan het eind gesteld dat Gissing een man was die in de onderwerpen die hij in zijn romans aansneet zijn tijd ver vooruit was. Dat was hij ook als we naar het commentaar kijken dat hij leverde op het werk van Dickens. Op die inhoudelijke kritiek valt niet veel af te dingen. Het zijn opmerkingen die later door vele critici herhaald zullen worden: Dickens maakte zich wel druk om de onderlaag van de samenleving, maar in zijn boeken komen geen echte arbeiders voor. Het taalgebruik dat hij hanteert voor die leden van die onderlaag staat ver van het echte taalgebruik in die klasse. Zijn boeken zijn vaak zonder een duidelijke structuur en opbouw geschreven. Hij keek zijn publiek naar de

---

10 Gissing blz. 291

ogen zoals toen hij Martin Chuzzlewit naar Amerika zond in de hoop zo de oplage, van de gelijknamige roman, te vergroten.

Het gaat daar natuurlijk niet om als we een biografie bespreken. Over het leven van Dickens komen we feitelijk niet veel zaken tegen. Het zijn daarentegen meer de concentrische cirkels die Gissing om Dickens heen trekt die het boek zo interessant maken. De jonge Dickens in zijn tijd en omgeving. De middelbare schrijver die zijn kritiek op de Engelse samenleving uit en zich inzet voor diverse goede doelen. De oude(re) Dickens die lezingen houdt en zich (misschien) heeft dood gewerkt. Daarmee is overigens niet gezegd dat het gedeelte met de literaire kritiek minder interessant zou zijn. In tegendeel: wat hij daar te berde brengt snijdt wel degelijk hout en sprak mij meer aan dan de reactie van Chesterton hierop.

Books: Some old, some new, but all very good!

A COMPANION TO CHARLES DICKENS

Begin dit jaar is er een herdruk verschenen van *A Companion to Charles Dickens* waarvan David Paroissien de redacteur is. De eerste druk verscheen in 2008 in een mooie uitgave, harde koft, maar wel wat aan de prijs zo rond de €150,- zonder verzendkosten. Nu is er een herdruk zelfde formaat maar met slappe koft waarmee de prijs ook meteen aantrekkelijk is geworden: €36,-. Het boek is opgebouwd uit vijf delen die verschillende facetten van het schrijven en leven van Dickens onder ogen nemen. Ook worden alle romans apart en uitvoerig besproken. In totaal bestaat de inhoud uit 36 hoofdstukken geschreven door 36 verschillende auteurs. Paroissien neemt de brieveschrijfkunst van Dickens voor zijn rekening. Van Malcolm Andrews is er een interessant artikel over de illustratoren van de romans van Dickens, hoe de illustratoren zich verhielden tot hun illustere voorgangers, en hoe je op micro niveau naar de gravures kunt kijken. Van de hand van Catherine Peters is het artikel *Three Mayor Biographies*, een uitermate boeiende vergelijking tussen de tot 2008 verschenen drie grote biografieën over Dickens: die van Forster, Johnson en Ackroid. En verder nog bijdragen van diverse auteurs zoals Michael Allen, Patricia Ingham, Leon Litvack,, David Parker (auteur van *Christmas and Charles Dickens* (2005)), Trey Philpotts, Andrew Sanders om maar een paar van de bekendste moderne Dickensianen te noemen. David Paroissien is Emeritus Professor of English aan de University van Massachusetts, Amherst en Professorial Research Fellow aan de Universiteit van Buckingham. Redacteur van the Dickens Quarterly en is samen met Susan Shatto de redacteur van The Dickens Companions series. Mrs. Shatto is de redacteur van *The Companion to Oliver Twist*

(1992) en van *The Companion to Great Expectations* (2000). Wat betreft The Dickens Companions zou het mooi zijn als ook die in een goedkopere herdruk zouden verschijnen. De serie is nog niet helemaal af, het wachten is op *the Companion to The Pickwick Papers* en *David Copperfield*.
 Paroissien, David: *A Companion to Charles Dickens* (2011), Wiley & Blackwell, ook te bestellen middels www.bol.com voor het bedrag van €36,- plus verzendkosten.

THE COMPANION TO THE MYSTERY OF EDWIN DROOD

Dit boek uit 1986 behandelt alle aspecten uit Edwin Drood die vragen op zouden kunnen roepen. Ook geeft het de rectificaties van fouten die ongewild in enkele edities geslopen zijn. Het geeft achtergrond informatie over zaken zoals het gebruik van opium in de Engelse samenleving en hoe dat gebruik tussen pakweg het verschijnen van *Confessions of an English Opium-Eater* van Thomas De Quincey uit 1828 en het verschijnen van *The Mystery of Edwin Drood* veranderd is.

De opbouw is gelijk aan de andere Companions: een inleiding op het boek met ontstaan geschiedenis, tijdsbeeld en waar Dickens in die periode mee bezig was. Vervolgens wordt hoofdstuk gewijs de tekst besproken aan de hand van de Working Notes en aan de hand van het oorspronkelijke manuscript.

Een voorbeeld:

De herstelde eerste zin van *The Mystery of Edwin Drood* luidt aldus: “An ancient English Cathedral Town? How can the ancient English Cathedral town be here!”. Bij het zetten van de eerste druk is het Dickens cq Forster kennelijk ontgaan dat er voor het woord ‘town’ is gelezen: ‘tower’. Tot de editie van Margaret Cardwell uit 1972 is die fout over het hoofd gezien.

Doet zo iets er toe? Ja natuurlijk vooral omdat Dickens in het eerste hoofdstuk de sfeer en de hallucinaties van de opium gebruiker zo goed mogelijk wil weergeven.

Een ander voorbeeld uit de vele aantrekkelijke verduidelijkingen is te vinden over het gebruik van een grote zwarte halsdoek van dicht geweven zijde. De trouwe bezoekers van Kraantje Lek herinneren zich ongetwijfeld de discussie gevoerd op 13 maart 2010 over het gebruik van zo'n shawl. Het lemma is te aardig om niet in zijn geheel te citeren.:

“ **A large black scarf of strong close-woven silk;** In a letter to *the Times* (27 October 1905; printed in *The Times Literary Supplement*, 3 November 1905) Luke Fildes recorded that he had questioned Dickens about this scarf because jasper had previously been illustrated wearing a small black tie. Dickens asked him whether he could keep a secret, and then confided that Edwin was to be strangled with the scarf. Dickens did not expect that the

reader would so quickly identify Jasper as the murderer, so it was decided deliberately to avoid a scene showing Jasper wearing the scarf (Cardwell, 1972, xxvi) Out of this correspondence arose the view (propounded by Howard Duffield in 1930 and supported by several critics, notably Edmund Wilson in 1940 and Margaret Cardwell, 1969,1972) that John Jasper is a member of the Phansigars, popularly known as Thugs. During the nineteenth century the British police in India exposed and suppressed a religious sect whose worship of the goddess Kali obliged ritual murder. The comparison is interesting. And a fair amount of evidence has been offered to support the theory, but, as with so many of the proposed solutions to the novel close examination shows it to be nothing more than an interesting and imaginative red herring. (for a full discussion, see Jacobson, 1977, 526-37.)”

En dit allemaal vanwege twee opmerking in Hoofdstuk XIV, When shall these Three meet again? (een verwijzing naar *Macbeth* van Shakespeare), waarin de onzalige viering van kerstavond wordt verteld. over Mr. Jasper: “The mere mechanism of his throat is a little tender, for he wears, both with his singing-robe and with his ordinary dress, a large black scarf of strong close-woven silk, slung loosely round his neck.” .

En een het einde van het hoofdstuk wordt nogmaals de shawl naar voren gebracht:

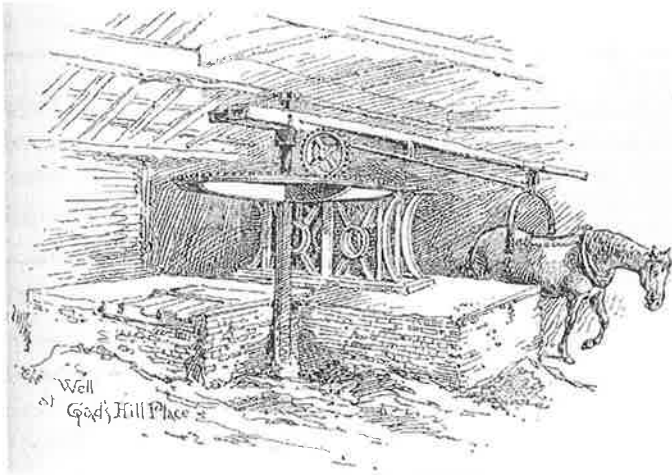
“ Arriving thus under the arched entrance of his dwelling, he pauses for an instant in the shelter to pull off that great black scarf, and hang it in a loop upon his arms.”

Jacobson, Wedy S. :*The Dickens Companions 2; The Companion to The Mystery of Edwin Drood*, (1986) Wiley & Blackwell.

A WEEK'S TRAMP IN DICKENS LAND (en een Rectificatie!)

De schrijver van dit fraaie werk is William R. Hughes. En zoals de titel zegt gaat het over een tochtje van een week langs de belangrijkste Dickensiaanse gedenkplaatsen in Kent. Hoe mooi is dat Kent waar hun tocht door heen gaat wel niet!. De tocht wordt gemaakt in augustus, alleen en voor ons helaas, om precies te zijn begint de tocht op vrijdag 24 augustus van het jaar 1888 en eindigt met onderbreking van maanden in het najaar van 1889.. Rochester is de thuishaven en dat betekent dat Edwin Drood uitvoerig aan bod komt maar ook Broadstairs, Margate, Canterbury en Chatham. Er wordt een middag rond gewandeld in Gad's Hill Place en allerlei anecdotes worden verteld, zoals door de waard van de Leather Bottle, door personen die Charles Dickens nog kende uit de tijd dat hij in Gad's Hill Place woonde.

Het boek is verlicht met heel veel aardige gravures en je snapt wat van de redenen die Dickens bewogen hebben om nu juist daar een ‘property’ aan te schaffen.

Pump room in Gad's Hill Place

To Mrs. Brown, 2 augustus 1857, Pilgrim VIII

“Last Saturday week, the well-workmen here burst at last upon a beautiful spring of bright clear water which is reported to be exhaustless. I am now having a pump made to pump it up. When the first glassful is drunk at the surface, it will have cost £200. But of course there was no going on without it, and I comfort myself (as well as I can) with the reflection that the spring might have lain much deeper, or might not have been at all. C.D.”

Enkele anecdoten.

Het verhaal van Mr. Trood de voormalige herbergier van ‘The Sir John Falstaff’ te Gad’s Hill, tegenover deze eeuwen oude herberg bevindt zich nu en ook toen reeds, het huis van Dickens:

“Our octogenarian friend also spoke of the great love of Dickens for scarlet geraniums. Hundreds of the “Tom Thumb” variety were planted in beds on the front lawn and in the back garden of Gad’s Hill Place.”

Het lezen van het boek maakte duidelijk dat de lezer van *The Dutch Dickensian* Volume XXX, Herfst 2010, No 72, door de auteur van het artikel *A Dutch Dickensian Journey through Dickens Country* op het verkeerde been gezet zijn wat betreft de overlijdens plaquette van ‘Dick’. In het artikel wordt beschreven dat het zou gaan om een raaf. Echter, volgens Hughes en verifieerbaar In *The Life of Dickens* by Forster was Dick een kanarie vogel wiens gedrag buitengemeen veel leek op het vogeltje dat

figureert in de roman *Bleak House*. Als Mr. Boythorn's op bezoek komt in het huis van zijn oude schoolvriend Jarndyce maken Esther, Ada en Richard kennis met een kanarie:

"By heaven, he is the most astonishing bird in Europe!" replied the other. "he is the most wonderful creature! I wouldn't take ten thousand guineas for that bird, I have left an annuity for his sole support, in case he should outlive me. He is in sense and attachment, a phenomenon. And his father before him was one of the most astonishing birds that ever lived!" The subject of the laudation was a very little canary, who was so tame that he was brought down by Mr. Boythorn's man, on his forefinger, and, after taking a gentle flight round the room, alighted on his master's head."

.Aldus hoofdstuk 9 Signs and Tokens.

Kortom een verrukkelijk boek om te lezen op een uur van een dag dat je niet op vakantie bent, om bij weg te dromen, de geuren van Kent, ooit de Tuin van London, op te roepen en met enige melancholie bedenken dat dat allemaal voorgoed voorbij is.

Het boek was te koop op Ebay en voor de som van £18, inclusief porto, werd het mijn eigendom.

Hughes, William R. F. L. S. *A Week's Tramp in DICKENS-LAND* together with personal reminiscences of the "Inimitable Boz", with more than a hundred Illustrations by F.G.Kitton and other artists., London Chapman & Hall 1893.

***Knowing Dickens* door Rosemarie Bodenheimer**

De schrijfster is Professor of English at Boston College. Ze is auteur van *The Real Life of Mary Ann Evans: George Elliot, her Letters and Fiction*; en van *The Politics of Story in Victorian Social Fiction*; beide door Cornell uitgegeven.

In haar openingszin maakt ze meteen duidelijk wat het interessante van haar boek is: "My First tribute belongs to all the scholars and editors who made the Pilgrim Edition of *The Letters of Charles Dickens*, published by Clarendon Press under the general direction of Madeline House, Graham Storey and Kathleen Tillotson". En even verderop schrijft ze: "I am similarly indebted to *The Dent Uniform Edition of Dickens's Journalism*, edited by Michael Slater; both editions are rich with annotations and connections that were invaluable to me."

De auteur geeft hiermee aan wat háár intentie is met haar boek: door de Letters, Journalism in samenhang te lezen met de romans en datgene wat er reeds tijdens het leven van Dickens over hem gepubliceerd is, te komen tot een dieper inzicht over de inhoud en betekenis van zijn romans.

Een voorbeeld: In het 1ste hoofdstuk: What Dickens Knew, gaat ze diep in op de boeken en onderwerpen die Dickens boeiden en hoe hij dat verwerkte in zijn romans. Bijvoorbeeld hoe zijn interesse in psychologische onderwerpen, mesmerisme, magnetisme, dromen en geesten, doorwerkt in zijn romans en brieven.

Een boek met vlot leesbare, toegankelijke essays die een modern licht laten schijnen over herkenbare zaken.

Rosemarie Bodenheimer, *Knowing Dickens*, Cornell University 2007 ISBN 978-0-8014-4614-6, ook te bestellen bij www.bol.com voor de som van €21,-

Het Eeuwige Moment door Maarten 't Hart

Des zomer's is het weer de tijd van de boekenmarkten en wie weet ziet u daar *het Eeuwige Moment*. Het is een bundel essays die 't Hart schreef in de jaren zeventig en begin tachtig. En een van die essays heeft als titel: Charles Dickens. Het fascinerende van Maarten 't Hart is zijn fabuleuze belezenheid en die komt goed tot uitdrukking in zijn essay over Dickens. In vogelvlucht komen alle romans van Dickens aan de orde met veel verrassende doorkijkjes naar andere boeken en literair en over de roman figuren. Zeer aan te raden en met de blik van nu eigenlijk een heel moderne visie.

't Hart, Maarten *het Eeuwige Moment Essays*, Synopsis 1983.

The Loving Ballad of Lord Bateman.

Het moeten mooie avonden zijn geweest in voorjaar 1839 waarop George Cruikshank begeleid door zijn eigen danspasje, de horlepomp, in aanwezigheid van Dickens, Thackeray, Ainsworth, Burnett, Phiz en wie al niet, de *Loving Ballad of Lord Bateman* ten gehore bracht. Ook Dickens zelf bracht de Ballad ten gehore met een onversneden Cockney accent.

In 1839 is de versie, zoals vertolkt door Dickens, uitgegeven door Tilt met 11 platen van Cruikshank. In 1903 is een herdruk gemaakt op basis van het oorspronkelijke materiaal. Het boekje meet 10 bij 12,5 centimeter. Het kan dus met recht een klein meesterwerkje van twee grote Meesters genoemd worden. Bijgevoegd zijn enkele notities en citaten uit brieven van Dickens aan Cruikshank.

To GEORGE CRUIKSHANK, [29 MARCH 1839]*
(MS Dr De Coursey Fales. Date: The Loving Ballad of Lord Bateman was published in June 1839. Good Friday was 29 Mar that year.)

Good Friday

My Dear Georgius.

I forgot I was engaged ('till Missis reminded me) for next Wedy.
You left Lord Bateman as he appeared when the Turkish Lady drank
his health. Here he is. In haste CD

Handwritten musical score for 'Good Friday'. The score is written on six staves of music. The first staff begins with a treble clef, a 3/4 time signature, and a 4-measure rest. The lyrics are written in cursive below the notes. The piece concludes with a double bar line and a fermata over the final note.

Lord Bateman was a noble
 Lord, A no-ble Lord of high de-
 -gree. He shipp'd his - self all a board of a
 Ship Some foreign Coun - tree for to
 see

To GEORGE CRUIKSHANK, [?MAY 1839]

(MS Comtesse de Suzannet. Date: Clearly refers to Lord Bateman;
CD could hardly be writing later than May, since by 15 June the
ballad (see fin) was advertised as published.)

Elm Cottage Petersham | Friday Night

My Dear George.

I send you the song. I have altered a line or a word here and there, and substituted a new last verse for the old one. I have also added some notes, though it was not easy to make anything of them, for the song's too good.

I have not been able to see Mrs. Burnett. She lives in Argyll Street King's Cross -- the last house but one on the left -- name on the door. Your shortest plan will be to write her a line and ask her when you can call and hum the tune while she jots it down. Tell her to be sure to mark the shakes and the expression. You had better let me have the proofs to look over.

Faithfully Yours always

CHARLES DICKENS

Lord Bateman, his other bride, and his favorite
domestic, with all their hearts so full of glee

*De laatste afbeelding uit Lord Bateman met zijn Turkse eega en
meesterknecht*

Noot uit The Pilgrim Letters of Charles Dickens I:

The Loving Ballad of Lord Bateman, an adaptation of the traditional ballad, with preface, notes, and 11 plates by George Cruikshank (Charles Tilt, 1839). The adaptation has long been attributed to Thackeray, who did in fact prepare a series of illustrations before discovering that Cruikshank had done his own (*Letters and Private Papers* of W. M. Thackeray, ed. G. N. Ray, 1945-6, I, 380-1); moreover, in some autobiographical notes (MS Chas. J. Sawyer Ltd), Cruikshank states that Thackeray had "insisted upon writing a preface" to an adaptation inspired by himself. But this and two further letters (To Cruikshank, ?May and 3 July 39), seem to prove conclusively that CD was responsible for the preface, notes and parts at least of the adaptation. Thackeray is nowhere mentioned. CD's authorship is confirmed by some notes among the papers of F. W. Pailthorpe, one of CD's later illustrators, quoted by Anne Lyon Haight, "CD tries to remain Anonymous", Colophon, New Graphic Series, New York, 1939. Pailthorpe called on Cruikshank "in 1866 or 7", read *Lord Bateman*, "and was surprised to find that the literary portion of the book was not by him but by CD. 'Yes', said George, 'Charlie did it for me'. This", added Pailthorpe, "was the only time I ever heard him speak in kindly tones of Charles Dickens"; and after CD's death Cruikshank told him: "I so hated the fellow that I had a great mind to rewrite it." A new edition of the ballad, published by Cruikshank in 1870 (Bell & Daldy), did in fact incorporate substantial changes, including a completely different ending.

On the back of the letter are three small sketches by Cruikshank and a list of the 11 illustrations for *Lord Bateman*.

Soms kom je dit alleraardigste werkje tegen in antiquariaten. In mei was het te koop op de boekenveiling van Bubb Kuyper in Haarlem

Pickwick Abroad

Ja, ja Mr. Pickwick was een durfzal! Hij durfde zomaar, natuurlijk begeleid door zijn trouwe companen van de Pickwickclub en met Sam Weller als toegewijde dienaar naar Frankrijk te reizen. Aldus gepubliceerd onder de titel *Pickwick Abroad or the Tour in France* by G. W. M. Reynolds 1839, geïllustreerd door Crowquill. Het is een eigenaardig boek. Zoals de titel zegt speelt het zich af in Frankrijk en het geeft aardige doorkijkjes in de Franse wereld van het begin van de 19de eeuw. Reynolds was, getuige zijn andere boeken een francofiel.

Eigentijds commentaar opgenomen in het voorwoord klinkt nu wonderlijk: Glasgow Courier: "Pickwick Abroad is an admirable continuation of Boz's famous Posthumous Papers of the Pickwick Club, and promises to become

equally popular. The characters are sustained with great spirit and fidelity; and the scenes are varied and full of life.”

Het is natuurlijk ook gewoon een van de piraten edities van al of niet anonieme schrijvers die uit de rijke ruif van de populariteit van Boz ook een graantje wilde meepakken.

Tweede hands wordt dit werk nog wel eens aangeboden. Het is te lenen in de Koninklijke Bibliotheek en wie G.W.M. Reynolds of *Pickwick Abroad* google't kan het als pdf bestand binnenhalen.

Dickens: Interviews and Recollections.
Edited by Philip Collins, Macmillan, 1981

Onder de titel zoals hierboven beschreven heeft Philip Collins, eminent Dickensian (1923-2007), een tweedelig boek uitgebracht met, zoals de titel al zegt, gesprekken, herinneringen, dagboek fragmenten en citaten uit brieven, aan & over Charles Dickens. Het opent met een woordspeling:

“ My dear Collins, a Message from Novelist to Biographer, by Charles Dickens”. De Collins bedoelt in het stuk is uiteraard niet de auteur Philip Collins maar de medewerker & vriend van Dickens Wilkie Collins.

Aan de hand van brieven etc. weet Collins het beeld op te roepen van een uitermate veelzijdig mens. Het aardige daarvan is tevens dat een groot aantal citaten zijn opgenomen waarin wellicht niet zoveel nieuws uit te halen valt maar dat wèl het volledige citaat is. Ook de diversiteit van scribenten is opmerkelijk: jeugdvrienden, collega journalisten, familie leden, literatoren, personen van aanzien en ook gewone mensen doen allemaal hun zegje.

Bijvoorbeeld zijn er enkele fragmenten opgenomen uit brieven die Mary Hogarth schreef aan haar nichtje Mary Scott Hogarth over het jonge stel, haar zus & zwager Charles en hoe aanminnend en toegenegen die twee waren. Dat deze observatie door een enthousiast jong meisje later door tijd achterhaald werd, doet niets af aan de waarde van deze eigentijdse vaststelling.

Sommige anekdotes zijn naderhand opgeschreven, enkele ook na de dood van Dickens. Zoals bijvoorbeeld de terugblik van Charles Mackay (1814-1889) die in autobiografische teksten terugkijkt op zijn jonge jaren waarin hij Dickens ontmoette en meemaakte als reporter. In zijn *Forty Years Recollection* uit 1877 schrijft hij:

“He was one of the twelve parliamentary reporters of the Evening Chronicle, and had the reputation of being the most rapid, the most accurate, and the most trustworthy reporter then engaged on the London Press, and was consequently in high favour with his employers. He earned a salary of five guineas a week in that

capacity, supplemented by an extra salary of two guineas for his brilliant sketches of London life and manners, of which he contributed of which he contributed one per week for the Evening Chronicle..”.

Maar het zijn niet alleen maar loftuigingen, de Carlyle's vinden Dickens soms een beetje vulgair. Zo schrijft Jane Welsh Carlyle aan Jeanny Welsh, na een diner bij de familie Dickens in voorjaar 1849:

“I have been to several parties- a dinner at Dickens's last Saturday where I never went before. ‘A great fact!’ Forster might have called it. Such getting up of the steam is unbecoming to a literary man, who *ought* to have his basis elsewhere than on what the old Annandale woman called ‘ornament and grandeur’.- The dinner was served up in the new fashion- not placed on the table at all- but handed round- only the dessert on the table and quantities of *artificial* flowers- but such an overloaded dessert! Pyramids of figs, raisins, oranges – ach!. At the Ashburton dinner served on those principles there were just *four cowslips* in china pots- four silver shells containing sweets, and a silver filigree temple in the middle! But here the very candles rose each out of a artificial rose! Good God!”

Het hoofdstukje dat Collins wijdt aan Phiz is uitermate illustratief. Het geeft een extract uit het dagboek van Phiz waarin deze beschrijft hoe vanuit de eerste tekst de uiteindelijke prent tot stand kwam. Het gaat natuurlijk over de maandelijkse uitgave in de blauw/groene afleveringen van alles bij elkaar tien romans van Dickens.

Het was een strak schema van twee weken met resultaat twee staal gravures. Het betekende voor Dickens dat hij op tijd zijn copy bij Phiz moest inleveren met daarbij aangegeven welke passage tot een plaat gemaakt moest worden.

Ook de kinderen van Dickens die herinneringen aan hun vader aan het papier hebben toevertrouwd komen aan bod zij het niet zo uitvoerig als ze zelf geweest zijn.

Auteurs tijdgenoten hebben veel te vertellen gehad over Dickens, uitermate boeiend is een citaat van William Makepeace Thackeray, in een brief aan zijn moeder van mei 1858:

“Here is sad news in the literary World- no less then a separation between Mr. & Mrs. Dickens- with all sorts of horrible stories buzzing about. The worst is that Im in a manner dragged in for one- last week going into the Garrick I heard that D is separated from his wife on account of an intrigue with his sister in law. No says I no such a thing- its with an actress- and the other story has not got to

Dickens's ears but this has- and he fancies that I am going about abusing him!".

Ook 'Mr. Dickens's Young men' zoals Sala, Yates, Hollingshead en Fitzgerald, worden uitgebreid geciteerd over hoe zij de samenwerking met Dickens met betrekking tot Household Words en All the Year Round ervaren hebben.

Kortom het geeft heel veel informatie over hoe iedereen Dickens heeft ervaren en wat men er tijdens zijn leven of daarna er over geschreven heeft. Uit bovenstaande citaten moge blijken dat Phillip Collins niet alleen maar hagiografische citaten heeft uitgezocht. Hij geeft ook zeg maar citaten van de 'gewone' man waarvan het laatste stukje een goed voorbeeld van is.

In 1856 gingen Mr. & Mrs Dickens samen op tocht naar Gad's Hill Place. Het was wellicht te koop en Dickens wilde het graag verwerven. In 1889 maakt W.R.Hughes een tochtje van een week door wat toen al Dickens-Land was gaan heten, Kent dus. Hughes ontmoette daar nog mensen zoals de waard van de Falstaff-Inn tegenover Gad's Hill Place die Dickens nog kende uit de tijd dat hij op Gad's Hill Place woonde en hij beschreef hem als een beminnelijk mens zonder al te veel stands vooroordelen met oog voor de armen en hulpbehoevendenden. Dat Dickens ook streng kon zijn blijkt uit het verslag dat een bevriende dominee geeft over een tuchtiging door Dickens met het rietje uitgeoefend op een van zijn zonen, die had volgens vader gelogen.

Een autobiografische brief van Charles Dickens.

Ton Vroom

Op bladzijde 34 van The Dutch Dickensian Volume XXX, voorjaar 2010, No 70 staat het naschrift te lezen dat Hendrik Frijlink in 1838 schreef ter afsluiting van de publikatie van *Nicholas Nickleby* in Het Leeskabinet. In dat naschrift geeft Frijlink blijk van nogal goed op de hoogte te zijn van wat Dickens tot dat moment zoal gedaan had in zijn leven. Waar had Frijlink die informatie vandaan? Helemaal compleet is het navolgende antwoord niet edoch het geeft wel een idee hoe een en ander gegaan zou kunnen zijn.

De schrijver Künzel zoekt informatie voor een boek om het Duitse publiek kennis te laten nemen van wat er in Engeland op boeken gebied te koop is. In 1851 verschijnt van zijn hand een boek over Peel, over zijn politiek en constitutionele veranderingen in het Engeland van rond 1840.

Künzel schrijft ook naar andere Engelse schrijvers ondermeer naar Thomas Carlyle. Ook die stuurt een antwoord aan Künzel:

To J.H.Künzel, (ca 12 juni 1838)¹¹

Dear Sir,

I believe we reckon it a very questionable thing in this country to publish anything about our lives. But I cannot think [of] altogether refusing such a request as yours. The Notes of that piece of paper are correct, and if an article is to be written on the subject, it had better be correct than otherwise.

I do not augur well of the new translation of Faust: indeed if I mistake not, the very first word is an error. Besides have we not *eight* translations of Faust already? And it is the most insignificant work I think (except Werter) that bears the great Goethe's name. Believe me truly yours /T. Carlyle.

Kennelijk heeft Künzel een en ander over Carlyle op papier gesteld en dat aan desbetreffende voorgelegd ter correctie.

Ten opzichte van Dickens bewandelt Künzel een iets andere weg, hij vraagt gewoon om informatie en die wordt door Dickens verstrekt.

To J. H. KUENZEL, [JULY 1838]¹²

Text from Walther Fischer, *Des Darmstädter Schriftstellers Johann Heinrich Kuenzel*, Giessen, 1939, p. 12. Date: probably after CD's return from Twickenham, but not long after 16 July, when his Diary records an appointment to see a "German Gentleman", presumably Kuenzel.

Doughty Street | Monday Evening.

My Dear Sir.

Pray keep the English Authors as long as you please. I only wish the collection were a more comprehensive and interesting one. I am ashamed to confess that -- in the hurry of many engagements -- I have quite forgotten your request. That I may forget it no longer, I will tell you "all I know" at once.

I was born at Portsmouth, an English Seaport town principally remarkable for mud, Jews, and Sailors, on the 7th. of February 1812. My father holding in those days a situation under Government in the Navy Pay Office, which called him in the discharge of his duty to different places, I came to London, a child of two years old, left it again at six, and then left it again for another Sea Port town -- Chatham -- where I remained some six or seven years, and then

¹¹ Carlyle, *Collected Letters on Line Volume 10*.

¹² Pilgrim edition of the letters of Charles Dickens Volume I, 1965.

came back to London with my parents and half a dozen brothers and sisters, whereof I was second in seniority.

I had begun an irregular rambling education under a clergyman at Chatham, and I finished it at a good school in London -- tolerably early, for my father was not a rich man, and I had to begin the world. So I began in a Lawyer's office -- which is a very little world, and a very dull one -- and leaving it at the expiration of two years, devoted myself for some time to the acquirement of such general literature as I could pick up in the Library of the British Museum, -- and to the study of Short Hand, with a view to trying what I could do as a reporter -- not for the Newspapers, but legal authorities -- in our Ecclesiastical Courts. I was very successful in this pursuit -- was induced to join the Mirror of Parliament -- a publication, which was at that time devoted solely to the Debates -- and afterwards to attach myself to the Morning Chronicle, where I remained until the four or five first numbers of the Pickwick Papers had appeared, and in the columns of which Journal most of my shorter sketches were originally published. Some few appeared in the old Monthly Magazine. I may tell you that I was considered very remarkable at the Chronicle for an extraordinary facility in writing and so forth -- that I was very liberally paid during my whole connection with the paper -- and that, when I quitted it, Pickwick was rapidly approaching the zenith of its fame and popularity.

The rest of my career up to this time, you know. I may add for your guidance in any little notes you may throw together of my "Life and adventures" that I was a great reader as a child, being well versed in most of our English Novelists before I was ten years old -- that I wrote tragedies and got other children to act them -- that I won prizes at school, and great fame -- that I am positively assured I was a very clever boy -- that I am now married to the eldest daughter of Mr. Hogarth of Edinburgh, a gentleman who has published two well-known Works on Music, and was a great friend and companion of Sir Walter Scott's -- and that, being now in my twenty-seventh year, I hope with God's blessing to retain my health, spirits, fancy, and perseverance (such as they are) for many years to come.

As to my means of observation, they have been pretty extensive. I have been abroad in the world from a mere child, and have lived in London and travelled by fits and starts through a great part of England, a little of Scotland, and less of France, with my eyes open. Heaven send that some kind wind may ere long blow me to Germany!

There -- I have said more about myself in this one note than I should venture to say elsewhere in twenty years. If you can make anything of such a jumble of matter, and -- more than all -- interest anybody in it, your ability, my dear Sir, will have exalted your subject.

Believe me

Very truly Yours

CHARLES DICKENS

Dr. Kuenzel

If it be any consolation to the German Ladies to know that I have two children, pray tell them so.

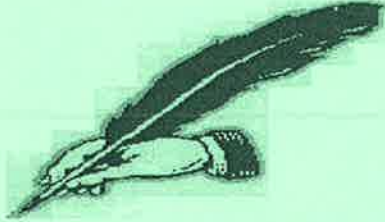
*The Sketches, I should have told you, had been previously collected and published with amazing success, and have since gone through many editions.

Bij het lezen van deze brief bekruipt je het gevoel dat je die al eerder hebt gelezen en dat is juist. Houdt het naschrift van Frijlink in de ene hand, lees de brief van Dickens aan Künzel en je weet waar Frijlink zijn informatie vandaan had: uit Duitsland. In de artikelen die in *The Dutch Dickensian* hebben gestaan waar Frijlink aan de orde was, is niets te lezen over Künzel. In *The Pilgrim Letters of Charles Dickens* komt de naam Frijlink niet voor, dus via Duitsland? Hoe precies dient nog nader uitgezocht te worden.

When found: De Zegel

Aan de binnenkant van de kaft van *The Dutch Dickensian* staat een zegel afgebeeld. In *Shaw on Dickens* van Laurence & Quinn (1985) staat het ontstaan vermeld van deze zegel. Rond 1910 leefden er nog drie kinderen en zeventien kleinkinderen van Charles Dickens. Een aantal van hen in kommervolle omstandigheden in het bijzonder hadden de kinderen van Charlie Dickens het niet breed. Er is toen een comité opgericht tot inzameling van geld voor deze personen zodat het eerste eeuwfeest van de geboorte van Dickens ook door hen waardig gevierd zou kunnen worden. Op de zegel staat 1 penny: die was voor het fonds Om het portret van Dickens heen staan twee woorden: centinary testimonial. En ja, de beroemdste persoon uit de Dickens literatuur die het altijd over testimonials had was William Dorrit. Het was dus geen gewone postzegel, je kon er geen brieven mee betalen. Aanvankelijk liep de verkoop niet naar wens en George Bernard Shaw heeft toen een brief naar de *Times* geschreven om de Dickensians op te roepen de zegel in groten getale aan te schaffen. Hoeveel het project uit eindelijk heeft opgebracht is niet vermeld.

Van de redactie.

In The Dutch Dickensian worden, ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:

Leven en Werken van Charles Dickens

Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.

Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.

Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.

Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Het email adres van de redactie is thedutchdickensian@gmail.com

Guus de Landsheer: aadel@wxs.nl

Het postadres van de redactie is: Goldhoorn 17, 9684 XP, Finsterwolde.

Van de artikelen.

Artikelen dienen bij voorkeur als een platte tekst of neutraal Word bestand, zonder opmaak, te worden aangeleverd. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor bijbehorende illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Van de verschijning.

The Dutch Dickensian verschijnt vier maal jaarlijks, zoveel mogelijk voorafgaande aan de bijeenkomsten van de leden van de Haarlem Branch.

Van de auteur- en andere rechten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens bestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto kopieën, of enige andere wijze of manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

